

bijenteelt

Maandschrift voor de Bijenteelt - ISSN 0166-6444

Jaargang 84 - no. 5 - mei 1982

Officieel orgaan van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland

bijenteelt

MAANDSCHRIFT VOOR DE BIJENTEELT
ISSN 0166-6444

Officieel orgaan van de V.B.B.N.
**VERENIGING TOT BEVORDERING DER
BIJENTEELT IN NEDERLAND**
Opgericht 1897

Hoofredacteur: Chris Maillie

Redactieleden: Therese Rive, Ko Zoet

Ledenblad: Oplage 8000

Versijnt 11 x per jaar,
in juli en augustus gecombineerd
Proefnummers: f 2,50 incl. porto

Advertentie-tarieven op aanvraag

**REDACTIE, ADMINISTRATIE en
ADVERTENTIE-EXPLOITATIE:**

Het BIJENHUIS, Grintweg 273,
6704 AP Wageningen

Telefoon: 08370 - 2 27 33 (meerdere lijnen)

Postgiro: VBBN 84.68.01, Bijenhuis 82.32.76

Bankrelatie: ABN, Wageningen,
Postgiro 82.41.84; rek.no. VBBN 53.90.42.897,
rek.no. Bijenhuis 53.90.42.900

Registratie K.v.K.: VBBN: Veren. reg.no.
V119736. Bijenhuis: Handelsreg.no. 11433

Druk: Van Mastrigt & Verhoeven B.V., Arnhem

Alle in het Maandschrift gepubliceerde meningen en in-
zichten blijven voor rekening van de auteurs.

Overname van artikelen en illustraties is toegestaan na
overleg met de Redactie en dan met bronvermelding.

Kopij voor de **10e van de maand**, voorafgaande aan de
maand van plaatsing, aan het BIJENHUIS, ook opgaven
en betaling van advertenties en Speurbijtjes.

Jaargang 84 - nummer 5 - mei 1982

INHOUD

De bij in het oude Egypte	115
Zwermverhindering in korven	118
Stichting tot behoud van de Nederlandse bij	119
Joegoslavische bijenkastjes	121
Raamwerk	121
Officiële mededelingen	123
Verslag ziekteonderzoek Ambrosiushoeve	127
Bijenplant in beeld, Paardebloem	128
Wat is en doet de A.I.D.?	130
Van imker tot imker	134
Even bijpraten	137
Met het Groentje op reis	138
De lezer schrijft	139
Actie in de regio	141

SPEURBIJTJES

Tarief: 20 woorden f 7,50 elk woord meer 35 cent. Te vol-
doen bij vooruitbetaling. De Redactie stelt zich niet verant-
woordelijk voor de inhoud.

TE KOOP GEVRAAGD: **honingsslinger**. De Bruijne, Nolweg 13, 4209 AW
Schelluinen. ☎ 01830-20497.

TE KOOP: **bijenvolken** in kasten of op ramen. B. v. Oort, Kerkweg 23, Ameide,
☎ 01836-1898.

TE KOOP: meerdere **spaarkasten** in zeer goede staat; zijn overkompleet
wegens overgang op ander formaat. ☎ 01677-2522.

AANGEBODEN: **Carnicavolkjes**, Schiermonnikoog bevrucht 1982, op 3 ramen
B.K., levering eind juni. Carnicakring Omnen o.l.v. B.J. Bremmer,
☎ 05291-2402 en G.J. Uulderts, ☎ 4293 na 17 uur (niet op zondag).

TE KOOP: nog enige **bijenkasten**, simplex, 2 broed- en 1 honingkamer. Prijs
f 90,-. G.J. Thiele, Europaweg 216,7766 AR Nieuw Schoonebeek,
☎ 05244-1743.

TE KOOP: nieuwe **simplexkasten** f 99,- en enkele **korven**. H. Schenk,
Deventer, ☎ 05700-26218.

TE KOOP: 5 **bijenvolken** met kasten en toebehoren. E. Koldenhof, Halderweg
34, Bennekom, ☎ 08389-4402.

TE KOOP: 20 goede **kasten met bijen**, 2 zware volken; wegens ouderdom.
Niet op zaterdag (rustdag). Prijs per volk f 300,-. ☎ 05610-2930, na 18 uur.

Grote schoonmaak in uw bijenstal? Bel me dan even! Ik koop nl. graag uw
oud bijenmateriaal (imkersgereedschap, bijenboeken, honingpotjes enz.)
voor hergebruik in het onderwijs. Albert Groenendijk, Frieslandlaan 134, 3137
GJ Vlaardingen. ☎ 010-746885. P.S. **12 juni a.s.** expositie oud bijenmateriaal
op kinderboerderij "Holywood" in Vlaardingen, tijdens schaapscheerfeest,
10 tot 16.30 uur.

TE KOOP: enige **bijenvolken** in korven. H. Wieringa, Provinciale weg 28,
Kronhorn. ☎ 05946-9285.

TE KOOP GEVRAAGD: **honingsslinger**. Rooyers, Biesboschlaan 6, Deventer.
☎ 05700-26651.

TE KOOP: 6 **bijenvolken** in nieuwe kasten. Kruijt, Molenweg 43, Haren (Gr.).
☎ 050-344691.

TE KOOP: 2 **spaarkasten** compleet met 1 honingkamer en 1 broedkamer
+ 1 voerbak. Wardstraat 79, Bemmel. ☎ 08811-1813.

TE KOOP AANGEBODEN: Buckfast en Kaukasische **koninginnen**: zwerm-
traag, zachtvaardig, vruchtbaar, afkomstig van ingevoerd sperma. Eendags
"aangebode" **moerdoppen: 10 larven naar keuze** in styroporverpakking:
f 50,-. **Ruilen** tegen zwermen of naakte volken mogelijk. H. Dijkema,
Oostingslaan 15, 9321 VW Peize. ☎ 05908-32238.

TE KOOP: nieuwe en gebruikte 3-raam**shoningsslingers** nog voor de oude
prijs. H. de Vries, Huize St. Gertrudis, Workum. ☎ 05151-1252; ballen van
13.30 - 14.30 uur en van 18.30 - 20.00 uur.

TE KOOP GEVRAAGD: "Pollenloads of the honeybee" door **Dorothy Hodges**.
P. v.d. Vliet, Noordweg 60, Oostkapelle. ☎ 01189-2441.

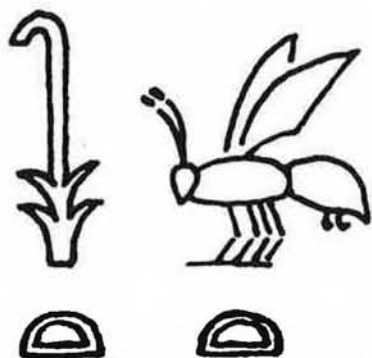
bij de VOORPLAAT

Voorpaneel van een boerenkastje met onbekende
voorstelling. Zie verder het betreffende artikel en
Raamwerk.

DE BIJ IN HET OUDE EGYPTE - 1

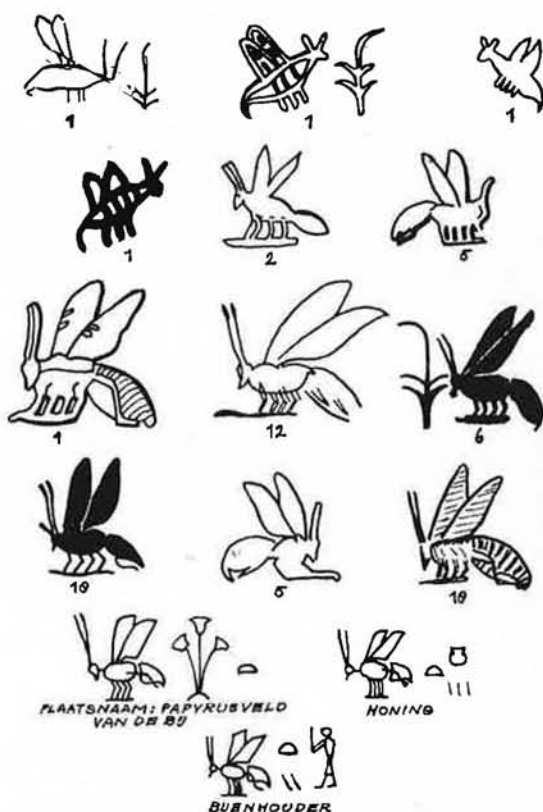
Op verzoek van diverse lezers die de afgelopen tijd het land der piramiden bereisden volgt hier een samenvatting. Ondanks ijverige naspeuringen ter plekke en in Nederlandse bibliotheken was het niet gelukt veel nieuws over de bijenteelt in het oude Egypte aan de weet te komen. Dat is niet verwonderlijk, want de gegevens zijn en blijven spaarzaam en in ieder geval niet voldoende om daar een afgerond beeld van te krijgen. Hopelijk wordt dit beter bij het doorneemen van de notities uit mijn persoonlijk archief, die voor de gelegenheid wat zijn afgestoft en zo goed mogelijk op een rijtje gezet.

De honingbij was niet alleen het symbool van de godin Isis, maar ook een koninklijk symbool. Zij maakte deel uit van een der vijf titels, die de farao droeg. De aanspreekvorm luidt: "Hij die behoort tot de bies en de bij" of met andere woorden "De koning van Opper- en Neder-Egypte", op inscripties aangeduid als

nj-swt, bjtj. Volgens sommigen is het afgebeelde diertje een wesp, maar dat is niet goed kijken of spijkers op laag water zoeken, want de koningsnaam is het bewijs. Bovendien moet ermee worden gerekend, dat de Egyptenaren destijds een ander manier van uitbeelden, lezen en zien hadden dan wij in de westerse cultuur gewend zijn. Dit eist wel enige oefening, maar dat is een hoofdstuk apart en kwam even ter sprake in het Groentje 2/1976,39. Voor het ogenblik is het voldoende te weten, dat het Egyptische woord voor bij afa-bat was, waarin bat of bati honing betekent. Merkwaardig is dat dit woord nog in het Koptisch voorkomt, een oude taal, die echter in het zuiden van Egypte en in Ethiopië tot op de huidige dag gebruikt wordt. Men kent daarin de namen ebio (honing) en ebiate (imker) en dat zijn duidelijk afleidingen van de oud-Egyptische stamvorm.

Voor de Egyptenaren was de zon de schepper van alle leven. Mens, dier en plant kwamen daaruit voort en keerden na hun dood daarin terug. Om het hemelse licht der wereld beter te kunnen begrijpen en aanbidden gaf men het de gestalte van een mens of dier, maar meestal die van een man met de naam Re. Hij

werd vereerd als schepper van het leven en tegelijk als verzorger en beschermer daarvan, die bovendien kon zorgen voor de overgang naar het eeuwige leven. De koning was zijn plaatsvervanger op aarde. Hij was geen gewone sterveling meer, maar de schiep-god zelf. Hij was Re, de zon, de bron en het doel van al het levende. Hij mocht daarom niet sterven als een mens, maar moest blijven bestaan als een god. Zijn naam was pr'o (farao), het "Grote Huis", waarin mens, dier en plant veilig en gelijkwaardig waren geborgen. Slaven waren de krijgsgevangenen, de vreemden, de on-mensen, want alleen Egyptenaren waren mensen. De balseming van de dode koning en het bouwen van zijn onverwoestbaar grafmonument waren dus noodzaak, anders stierf met hem ook de schepping.

Wie hiervan geen weet heeft veroordeelt de farao als een machtswellusteling en de bouwers aan zijn eeuwig huis als onderdrukte slaven. Het tegendeel is waar, althans voor zijn volk. De anderen buiten de grenzen van de Nijldelta behoorden tot de duivelse krachten, die de scheppende zon en de garantie voor het altijd voortbestaan van de Egyptische, lees echte mensen, dieren en planten bedreigden. Zo alleen is het wonderbaarlijke feit te vatten, dat deze beschaving het 5000 jaar lang uithield. De structuur van die

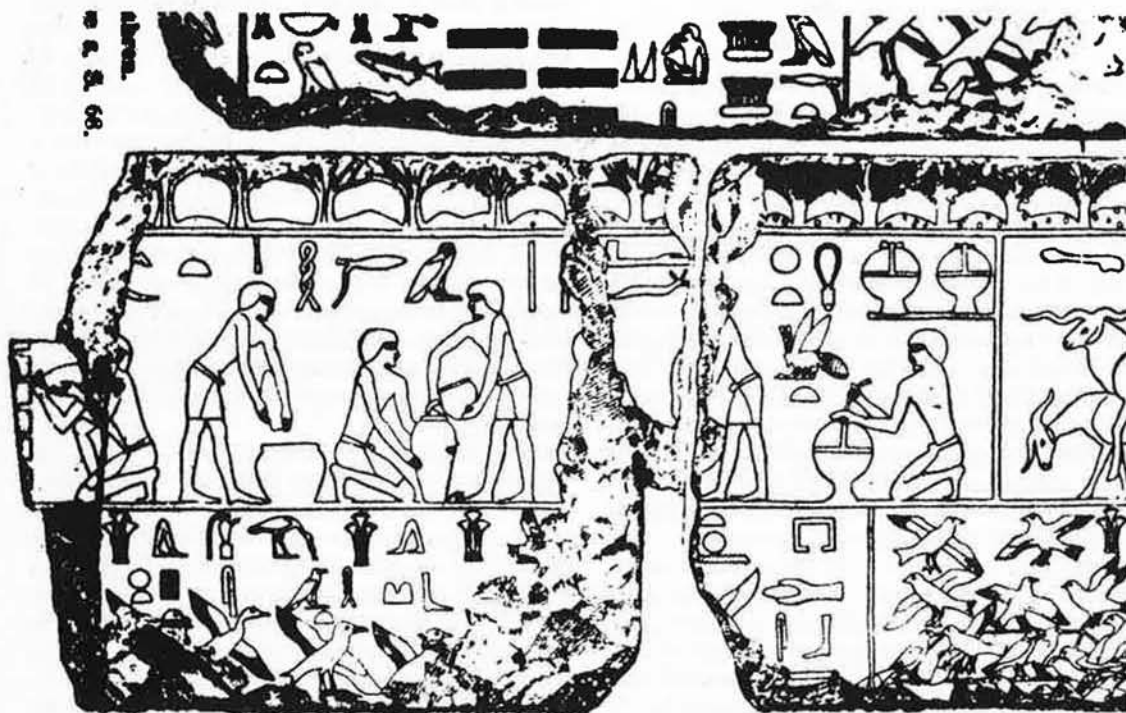
samenleving werd in later tijd wel wat democratischer, zodat ook anderen zich naar vermogen als de farao lieten behandelen "om Re gelijk te worden". Maar grove decadentie en criminaliteit treden vrijwel nooit op, omdat dat zowel vernietiging van zichzelf als van de andere levende of dode betekende. Dode, ja zeker, omdat diens schaduw, de Ka, naar believen de mummie in het graf tijdelijk kon verlaten en "op bezoek gaan" bij verwanten of dieren. Werden deze op dat moment gedood, dan stierf ook de Ka en kon niet meer terugkeren naar het eeuwig huis, de mummie, die eveneens verloren was. In dit opzicht is het duidelijk waarom de dierenbescherming in het oude Egypte hoogtij vierde, zo zelfs dat de meeste heilig waren en als mensen na hun dood werden gebalsemd.

Met bijen zal dat niet het geval zijn geweest, maar evenals in bijna alle culturen dacht men zich de honingbij als maagdelijk, dus zonder aardse zonde en daarom het enige dier dat regelrecht uit de hemel afkomstig was. "De god Re weende en de tranen vielen uit zijn ogen op de grond en veranderden in bijen. De bij bouwde haar raten en bezocht de bloemen van alle planten. Op deze wijze ontstond de was en evenzo de honing uit de tranen van Re," vertelt de oude mythe. Het hoeft daarom niet te verbazen dat de tempel van Neith, de moeder van Re, te Saïs in de Nijldelta het "Huis van de Bij" werd genoemd.

Alle oude beschavingen duiden ook de paradijselijke begintijd van de schepping aan als die, waarin melk en honing over de aarde vloeiden. Sindsdien verlangt al het geschapene daarnaar terug en spint er zijn wensdromen over. De Israëlieten trokken na hun bal-

lingschap in Egypte naar het beloofde land, het land van melk en honing. De Egyptenaren zelf wisten te vertellen, dat er eens elf dagen lang honing door de Nijl gestroomd zou hebben. Dat verhaal moest natuurlijk buiten elke mensenheugenis vallen en daarom zou dat natuurwonder zijn gebeurd onder farao Neferkara (Nephercheres), een koning uit de 2e dynastie, en dat was nog voordat het Oude Rijk begon. In dat Oude Rijk dan, en wel drie koningsgeslachten verder, werd door een vakbekwame ambachtsman het tot op heden oudstbekende Egyptische reliëf over de bijenteelt vervaardigd. Was het een kunstenaar en waarom bleef hij anoniem? Het begrip kunst was onbekend. Hij deed zijn werk zo mooi en nauwgezet mogelijk, zonder zucht naar roem en ter ere van de levende en scheppende god, die was in de koning. Kunstenaars zijn een "uitvinding" van de moderne tijd, want zelfs de kathedraalbouwers plaatsten hun anonieme beelden nog op onzichtbare of ontoegankelijke dakkapellen en spitsbogen, puur ter ere Gods. Ook in dit opzicht moeten Egypte-reizigers en kerkbezoekers van nu hun ooglenzen anders gaan instellen!

De onbekende kunstenaar, want dat was hij onbewust natuurlijk wel, geeft op het overgebleven fragment in een minutieus uitgevoerd stripverhaal de verschillende werkzaamheden van de imker weer. Let op, er wordt in de Egyptische "kunst" altijd naar de beschouwer toe getekend en geschreven. Vermoedelijk hebben de twee delen als omlijsting van een nis of poort gediend. Het reliëf loopt nu niet van links naar rechts door, maar komt van links en van rechts op de lezer-kijker toe.

Hij ziet dan onder meer het afnemen (uitroken?) van de honing, het vullen van vaatwerk met honing (en mede?) en mogelijk de honingperszak; het rechter paneel geeft het verzegelen van de honing- en/of medekruiken weer, de twee erboven zijn al klaar en natuurlijk ontbreekt de grote, dus belangrijke (!) honingproducente zelf niet; op het fries aan de bovenzijde druppelt de honing langzaam uit sikkelvormige raten. Waarom die nauwkeurige afbeelding? Ook dat houdt weer verband met de godsdienst, zoals alles in het leven van de Egyptenaren. Het hiernamaals was een getrouwe afspiegeling van het aardse Egypte. De dode ging niet echt dood, maar bleef leven, zodat zijn eeuwig huis, het graf, precies moest lijken op dat waar hij vandaan kwam. Aanvankelijk gingen ook familie, personeel en lijfwacht met hem mee, later werden deze vervangen door precies gelijkende beeldjes.

Het genoemde reliëf werd omstreeks 1900 ontdekt bij opgravingen van de Re- of Zonnetempel, die tijdens de regering van farao Ne-weser-re of Ni-oeser-re (ca. 2650 v.C., 5e dynastie) was gebouwd in Aboesir. Men hoeft er geen enorme reis voor te maken om het te bekijken, want het bevindt zich in het Egyptisch Museum te Berlijn.

Chris Maillie

Reist u met bijen?
Dan uw naam en adres duidelijk leesbaar
in onuitwisbaar schrift op elke korf of kast.
Dat is voorschrift
en helpt diefstal voorkomen.

TELEXBERICHT

Ontv. 16 april red. NRC/Handelsblad Rotterdam, verz. door H.M. Tiggelaar Lekkerkerk; 17 april ontv. en verz. door red. Groentje Zutphen naar drukkerij Arnhem; 19 april ongewijzigd gezet voor mei-nummer.

bui 135 upi dh ontvoering.. eng-bijen

onderzoek in engeland door diefstal van bijenkoninginnen

londen - de britse politie heeft landelijk radio-alarm geslagen naar aanleiding van de 'ontvoering' van twee bijenkoninginnen uit de in imkerkringen befaamde korven van de abdi van buckfast in engeland. hun verdwijning brengt negen jaar van research in gevaar. de bijen zijn ontwikkeld uit buckfast- en griekse bijen door de 83-jarige broeder adam, de internationaal bekende bijdeskundige van de abdi, die in engeland befaamde heide- en klaverhoningsoorten produceert. de politie concentreert haar aandacht op de 4.000 bijenhouders in devon omdat de dief van de bijenkoninginnen een bijenkennner moet zijn. hij nam ook elf honingraten met werkbijen en darren mee en zijn tactiek is dezelfde als die welke werd toegepast bij vroegere diefstallen uit abdi korven in afgelopen jaren. broeder adam vermoedt dat een recidivist aan het werk is geweest die eerst zijn eigen korven bevolkte en nu de vruchten wil plukken van het nieuwe onderzoek. een medewerker van broeder adam heeft erop gewezen dat diens leeftijd het onwaarschijnlijk maakt dat hij het onderzoek opnieuw kan beginnen. wat de broeder-imker zelf denkt is welbekend. „het is vreselijk zo oud te worden als ik en te beseffen hoe frele de menselijke soort is”, heeft hij eens gezegd. „bijen zouden zich zo niet gedragen”. (upi)

141446 apr 82

Veldstal van bijna 60 kleurige kasten, op 14 april door redacteur gezien op pasgemaaid rietveld vlakbij St. Jansklooster langs de weg door de Wieden naar Giethoorn, eigendom VBBN-afdeling Hoogeveen. Reiscommissie gebeld, G. van Nuil zelf daar al 10 jaar, afd. sinds 1976, steeds in april vnl. op de wilg; stuifmeel en honing, al 3 jaar tweemaal geslingerd! Gunstige plek voor bijen en toeristen door ANWB-route N.W.-Overijssel en Bez. centrum Natuurmonumenten 'De Foeke' op 1 km. Prima verzorgde opstelling met duidelijke instructie- en propagandaborden, een compliment waard!

ZWERMVERHINDERING IN KORVEN

Het grote verschil tussen het houden van bijen in korven en bijenteelt in moderne kasten is de vaste bouw. In bijenkasten bouwen de bijen hun raten in uitneembare raampjes. In de gewone strokorf bouwen de bijen het ratenwerk vast aan de strowand. Dit vastgebouwde ratenwerk levert de nodige beperkingen op in de behandeling van de bijen. We zijn hierbij sterk afhankelijk van zekere tekens, die de bijen ons door hun gedrag vertellen. Deze zijn voor hen die deze tekens begrijpen de aanwijzingen, hoe gehandeld dient te worden bij b.v. de zwermbehandeling.

Petrus Hendrix, kapelaan te Lottum (L) schreef in 1775 in zijn Geldersch Bijen-boeck over het zwermen:

„Hoe kan ick dit swaermen beletten? Om dit swaermen te beletten worden veel konstenaers gevonden, maar tot desen dag heb ick geene gekend, die dese konst onfeilbaar getoont heeft. Als dese gevonden wordt: Erit mihi Carthesius. „Wie aen my kan dit leeren, zal ick als mijnen meester eeren“. Eventwel hebben er sig veel aen my vertoont, maer ick heb er geene onfeilbaar gevonden; nochtans wil en moet ick bekennen dat er eenige middelen sijn, om het swaermen eenigsins te beletten. Dit middel is gelijk ick geseydt hebbe, de dreenen den kop af te snieden en de moerdoppen uytsteken. 2de ontniemt de bye haer overvloedig volck en lapt eene andere swaeke bye met dit volck“.

We leren hieruit dat men vroeger evenzeer met dit zwermprobleem te kampen had. Het verloop van het zwermproces is in het artikel van ir. J.J. Pettinga (Groentje 3/1982) uitvoerig beschreven. In onderstaand voorbeeld met gefingeerde data wordt dit nog eens samengevat.

- 1 mei: darrenraat belegd
- 15 mei: darrenraat bruin, dan speeldoppen bouwen
- 22 mei: koninginnedoppen aanzetten en beleggen
- 25 mei: eerste darren geboren
- 31 mei: eerste koninginnedop gesloten (9 dagen na het beleggen)
- 1 juni: voorzwerm komt af (30 dagen na 't beleggen van de darrenraat)
- 7 juni: eerste koningin geboren, tuten
- 8 juni: tweede koningin geboren, kwaken
- 10 juni: tweede zwerm komt af (10 dagen na de 1e zwerm)

Door bij een korf op deze dingen te letten, kan men vrij nauwkeurig bepalen in welk stadium van het zwermproces een bijenvolk verkeert. Zo is men in staat door tijdig maatregelen te nemen het zwermen onder controle te houden b.v. door het maken van een kunstzwerm; in de korfteelt door het volk af te ja-

ren. Zo'n kunstzwerm uit een korf wordt daarom jager genoemd.

Het afjagen van een korf

Hierbij wordt het bijenvolk gescheiden van de korf, met de raten en het broed. Als hulpmiddelen hebben we nodig: twee lege bijenkorven, 3-5 korfkrammen en 'n stevig scherp mes.

Belangrijk hierbij is dat we de volgende regels in acht nemen.

De tijd van handeling: 's morgens vroeg, hoe eerder op de dag hoe beter, bij redelijk weer. Het afjagen dient bij voorkeur te gebeuren voor er doppen in de korf zijn aangezet. Neem het volk van z'n standplaats en vervang deze door een lege korf om de thuiskomende vliegbijen een tijdelijk onderkomen te verschaffen. Zoek een rustig plekje niet al te ver van de bijenstand en zet de volle korf omgekeerd op de grond. Geef het volk iets rook en let op hoe de raten t.o.v. het vlieggat zijn gebouwd, omdat men bij het kloppen loodrecht op de raten dient te slaan.

Maak het vlieggat dicht met een pluk gras of wat mos. De lege korf wordt nu met de korfkrammen stevig tegen de omgekeerde volle korf geklemd. De volle korf onder, de lege boven. Rustig begint men dan van onderen te kloppen, kops op de raten; meestal is dit dwars van de spijlen. Geleidelijk gaat men met beetjes naar boven kloppen. Af en toe met het oor tegen de lege korf luisteren of de bijen naar boven lopen, men hoort hierbij een zacht ritselen. Na 10 à 15 minuten kloppen, niet te hard, zijn alle bijen, inclusief de koningin in de bovenste, dat is de lege korf terechtgekomen. Nu wordt met een snelle beweging het hele zaakje omgekeerd. Geef enkele flinke tikken tegen de korf waar het volk zich eerst bevond en bots even de korven op de grond met niet al te veel geweld. De krammen worden nu snel losgemaakt. Soms zijn nog enkele tikken nodig op de korf met het ratenwerk. Leg nu beide korven op z'n kant. In de eerste lege korf bevinden zich het naakte volk en de koningin, in de andere de raten met het broed. Lukt

Er liggen toch hopelijk géén uitgestoken plaggen op de korven? Laten we het er maar op houden, dat het verbeelding is of gewoon een onduidelijke foto, want anders is het een ontoelaatbaar natuur "misdrif". RED.

het jagen de eerste keer niet dan de hele handeling nog eens herhalen, doch meestal is één keer jagen voldoende.

In de korf met bijen wordt nu de koningin opgezocht. Men kan de koningin eruit vangen en even in een kluisje doen; men kan ook met behulp van een pollepel de koningin met een schep bijen in een lege korf of zesraamskastje overbrengen en deze aanvullen met zoveel bijen, dat hieruit een goede kunstzwerm ontstaat. Deze wordt nu naar een nieuwe standplaats gebracht buiten het vliegbereik. Eigenlijk zijn alle handelingen die ook met kasten mogelijk zijn, hier van toepassing. Uit de korf met raten en broed worden alle eventueel aanwezige moerdoppen grondig verwijderd. Let hierbij goed op, want vaak zitten deze goed verborgen. Ook het darrebroed wordt er uitgesneden en de raten bijgewerkt.

Is dit alles gebeurd dan klopt men de andere helft van de afgejaagde bijen en inmiddels aangevlogen bijen uit de lege korf, welke tijdelijk als onderkomen diende op de standplaats, alle weer terug op hun oorspronkelijke behuizing en deze korf komt weer op z'n oorspronkelijke plaats te staan. De jager is gemaakt, de voorzwerm gaat nu niet meer onverwacht verloren. Voor de rest gaat alles op dezelfde wijze verder, zoals gebruikelijk is bij het maken van vegers uit kastvolken. Na 13 dagen, als de bijen in de nu moerlose korf d.m.v. redcellen nieuwe moeren hebben gekweekt, wordt de korf nog eens afgejaagd. Let op het tuten en kwaken! Breek dan de doppen. Sla na het doppen breken alle bijen weer terug. Het risico van onverwachte nazwermen is hierdoor ook onderzocht.

Opmerkelijk is dat bij deze ogenschijnlijk ingrijpende handelingen de bijen overwegend zeer handelbaar zijn en zelden steeklust tentoonspreiden. De ervaring te mogen omgaan met een stukje oernatuur kan veel voldoening schenken. Als men daarbij bereikt dat men het euvel van de onverwachte zwermerij bij korven aanmerkelijk kan terugdringen, dan is dat een voordeel voor onszelf en voor de bijenteelt in het algemeen. Het kan tevens een zinvolle bijdrage leveren in de aanpak van doelmatige ziektebestrijding. Mogen we besluiten met nog een opmerking van kapelaan Hendriks:

„De ondervindynge liert dat de byen die niet gejaegt worden in dit landt selden soo blyeven, maer dikwyls als sy honingh op den boekweydt sullen haelen dan blyven stylstaen en swaermen, soodat den tydt van honingh haelen voorby gaet. Maer is den bye op synnen tydt gesepareert, soo is daernaer geen peryckel van swaermen. Maer is het saeken dat voorsyegtyghe byenman suponeert, dat den bye niet sal swaermen, soo doet hy seer wel, dat hy den bye jaegt, want veel kaeren maeken den honingh niet, maer sterken byen maeken hem“.

L. Hensels, Roggel

STICHTING TOT BEHOUD VAN DE NEDERLANDSE BIJ

Geachte mevrouw Kruyt,

Met belangstelling heb ik Uw folder gelezen over het behoud van de Nederlandse Bij.

Laat ik nadrukkelijk stellen dat dit streven in z'n algemeenheid mijn sympathie wegdraagt. Immers teveel diersoorten die in ons land waren zijn verdwenen.

Toch bevinden zich in de zaken die U stelt een aantal ongerijmdheden die mij doen aarzelen mij bij Uw streven aan te sluiten. In de eerste plaats gaat U ervan uit dat de Nederlandse bij een gedefinieerd gegeven is. Ik dacht dat dit niet zo was en als het wel zo is dan zou het tenminste zinnig zijn om aan te geven wat U daaronder verstaat. Ten tweede wordt door U niet aangegeven dat deze Nederlandse bij zoals U die in Uw gedachte heeft bedreigd wordt, alleen wordt gewezen naar Duitsland, maar gegevens voor de Nederlandse situatie waar U het over heeft worden niet genoemd. U ageert tegen „bevruchtungsstations enz.“ en U meent wel bepaalde selectiemethoden te moeten gaan toepassen en aan te bevelen. Het is mij niet duidelijk waar de grens ligt tussen deze twee zaken. Zeker als U het heeft over het scheppen van „toevluchtsoorden“.

Al met al is mij evenmin duidelijk of U bijvoorbeeld ook ageert tegen diegenen die erg gesteld zijn op het hebben van Carnica-bijen (iets waar ik zelf geen voorstander van ben, maar als iemand daar genoeg in heeft dan laat ik hem graag die vrijheid), terwijl het toch naast de mogelijkheid van het hebben van Carnica's ook volop mogelijk is om zelf te selecteren met de bij die we hebben. Iets waar U zo'n groot voorstander van bent.

Omdat ik deze vragen van betrekkelijk algemeen belang vind voor de imkers in Nederland ben ik zo vrij een kopie van deze brief te sturen naar de redactie van het maandblad „Bijenteelt“ van de VBBN.

Dr. J.C. van der Zwan, Amersfoort.

Het hoofdbestuur van de VBBN heeft mij als adviseur van de Stichting gevraagd te willen reageren op de ingezonden brief van dr. J.C. van der Zwan. Aanvullend wil ik graag mijn mening geven over de uitgangspunten van de Stichting voor zover die niet door dr. van der Zwan worden genoemd. Gemakshalve kunnen alle bijen die bruin/zwart gekleurd zijn en in Nederland voorkomen samengevat worden onder de benaming **Nederlandse bij**. Het heeft weinig zin aan deze betiteling van ons „straathondenras“ meer betekenis te hechten. Van belang hierbij is op te merken, dat **vrijwel overal ter wereld bijenrassen uit andere gebieden zijn ingevoerd**. Nederland neemt wat dit betreft geen bijzondere positie in. In Noord- en Zuid-Amerika, Australië en Nieuw Zeeland, waar geen honingbijen voorkwamen, is het invoeren van Europese bijenrassen van groot economisch belang geweest. Hetzelfde geldt voor China en Japan, waar met Europese bijenrassen resultaten bereikt worden, die met eenzelfde inspanning niet met de Oosterse honingbij bereikt zouden zijn. Het invoeren van Cypro-Italiaanse bijen in Israël, van meerdere rassen in Noordafrikaanse landen, het invoeren van Italiaanse, Kaukasische en Krainer-bijen in landen binnen Europa, terwijl toch lokale mellifera-rassen aanwezig waren, heeft tot resultaten geleid die variëren tussen aanzienlijk succes en geen verbetering. **Ingevoerde bijenrassen kunnen dus met goede resultaten in andere gebieden worden gehouden**. Het is zonder enige betekenis, dat de Stichting in haar eerste folder stelt dat in Duitsland met zwakke en zieke volken wordt gewerkt. De Stichting meent dit aan te tonen door te noemen dat 10-30% van de volken per jaar sterft. Het zal de Stichting verbazen, dat overeenkomstige percentages ook voor ons land gelden.

Een belangrijke vraag is waardoor het succes van het invoeren van bijenrassen wordt bepaald. Vastgesteld is dat door natuurlijke selectie rassen en stammen ontstaan, die aangepast zijn aan de heersende klimaat- en drachtomstandigheden. Een sprekend voorbeeld hiervan is, dat bij het verplaatsen van volken uit Zuid-Frankrijk naar Parijs en omgekeerd bleek, dat de ontwikkeling van het bijenvolk afgestemd is op de drachten in het oorspronkelijke gebied (Louveaux, 1966). Het succes waarmee een bepaald ras zich in een ander gebied kan voortplanten wordt bepaald door de plaatselijke klimaat- en drachtomstandigheden en op de lange duur door het vermogen van dat ras om zich aan te passen aan de veranderde omstandigheden. De Westerse honingbij heeft zich in de loop van miljoenen jaren aangepast aan zeer extreme omstandigheden, het verspreidingsgebied omvat immers het gehele Afrikaanse continent (zie Ruttner, 1976) en een groot deel van Europa.

We kunnen proberen de natuur een handje te helpen door zelf uit het aanwezige materiaal een bij te selecteren, die het best past bij onze klimaat- en drachtomstandigheden en bedrijfsmethoden. Omgekeerd zullen de bedrijfsmethoden moeten worden aangepast aan het ras waarmee wordt gewerkt. Voor het bereiken van een optimaal resultaat zal dan toch nog moeten worden gerekend met een periode van tientallen jaren om dit doel te bereiken. Gezien het jaarverslag (1980) van het Bijeninstituut in Liebefeld- Bern moet het belang van selectie niet worden overschat. Bij het verwerken van gegevens van imkers en van eigen waarnemingen per computer zijn de onderzoekers daar tot de conclusie gekomen, dat de standplaats van de volken (drachtgebied) en de wijze waarop de volken verzorgd worden van veel groter belang zijn dan verschillen tussen rassen en stammen.

Terugkomend op de eerder gestelde vraag moet worden gesteld, dat de mate van succes van het werken met een bepaald ras (oorspronkelijk aanwezig of ingevoerd) voor een zeer belangrijk deel wordt bepaald door de hoeveelheid arbeid die wij aan dat ras besteden. Wanneer er veel belangstelling blijft voor de Carnica-teelt zal het aantal kruisingen met de donkere bijen zeker toenemen. Als we de cubitaalindex als criterium nemen dan blijkt, dat ondanks het feit dat er al vele jaren met de Carnica gewerkt wordt, ongeveer de helft van een groep van 88 volken uit verschillende delen van ons land toch nog gerekend moet worden tot het bruin/zwarte ras (Boerjan, 1981). Een natuurlijke concurrentie, zoals we die zien in Zuid-Amerika (*Apis mellifera adansonii* Latr. x Europese mellifera-rassen die eerder geïmporteerd waren), zal in Nederland naar verwachting negatief uitvallen voor de Carnica.

Voorkeur voor het locale "ras" kan op verschillende manieren worden beargumenteerd: Wij willen de hier voorkomende bij in stand houden en na inventarisatie van het materiaal dat wij hebben, selecteren op de gewenste kenmerken. Daarna kan deze bij over het land verspreid worden. Een probleem hierbij is, dat we, behalve de pantskleur en de vleugelindex, eigenlijk niet weten hoe de oorspronkelijke bij er uitzag en wat deze bij presteerde. Daar komt nog bij dat de oorspronkelijke Nederlandse bij functioneerde in een bosrijk gebied. Dit nu grotendeels ontboste en in cultuur gebrachte Nederland is hierdoor geworden tot een van de randgebieden waar de honingbij alleen kan bestaan bij de gratie van de imker!

Bij de selectie zullen we ons dus moeten richten op een bij die onder de huidige drachtomstandigheden optimaal functioneert. Een volgens mij zwaarwegend argument is, dat eerder succes te verwachten is wanneer we van de locale bij uitgaan (i.v.p. Italiaanse, Kaukasische en Carnica-bijen). Dit in verband met het aangepast zijn aan het extreme klimaat in het randgebied Nederland. De kennis over verschillen in gevoeligheid voor ziekten en parasieten tussen verschillende rassen is gering en daarom kan daarover geen uitspraak worden gedaan. Een ander belangrijk argument is dat, wanneer we de locale bij als uitgangsmateriaal kiezen, er geen andere rassen ingevoerd behoeven te worden.

Hierdoor wordt de kans verkleind dat het aantal hier voorkomende bijeziekten en parasieten toeneemt. Het is te hopen dat alle imkers in ons land er nu van doordrongen zijn, dat het illegaal invoeren van koninginnen en bijen uit den boze is. Zelfs het gecontroleerd invoeren van bijenmateriaal en van producten waarmee de bijen in contact kunnen komen kan een risico inhouden.

Moeten we kiezen tussen de locale bij of de Carnica? In dat geval is het beslist noodzakelijk dat deze keuze afhankelijk wordt gesteld van het resultaat van een uitvoerig onderzoek. Een dergelijk onderzoek moet meerdere stammen van beide "rassen" omvatten en voor het verkrijgen van een resultaat zal dit onderzoek gedurende enkele jaren aan een groot aantal volken moeten worden uitgevoerd. Een voorstel in deze richting werd voorgelegd aan het Consultantschap voor de Bijenteelt. Wordt er geen keuze gemaakt? In dat geval zullen de voorstanders van de locale bij de armen uit de mouwen moeten steken.

Zodra er sprake is van selectie van de locale bij zal er een bevruchtungsstation moeten worden ingericht. Er zal gekwalificeerd personeel aangesteld moeten worden. De hulp van de imkers zal nodig zijn voor het testen van het geselecteerde materiaal in verschillende delen van ons land (zie het Carnica-project).

De naaste toekomst zal ons leren in welke mate we ons nog kunnen inzetten voor bovengenoemde zaken. Als de Varroa-mijt ons land bereikt zullen we de handen vol hebben aan het bestrijden van deze mijt en zullen we geconfronteerd worden met eventueel in te stellen "toevluchtsoorden" en reisverboden. Dan zullen we alles in het werk moeten stellen om bruine, zwarte en grijze bijen in leven te houden voor de bestuiving van onze gewassen.

Literatuur

Boerjan, M. Resultaten van het onderzoek verricht door de Ziektebestrijdings-teams in het najaar 1980. Bijenteelt VBBN 83(4), 81-83 (1981).

Louveaux, J. Les modalités de l'adaptation des abeilles (*Apis mellifica* L.) au milieu naturel. Annales des Abeilles 9,323-350 (1966).

Ruttner, F. Die Bienenrassen Afrikas. XXV Int. Bienenzüchterkongr., 344-364, Apimondia Verlag Bukarest (1976).

17. Tätigkeitsbericht der Sektion Bienen. Eidgenössischen Forschungsanstalt für Milchwirtschaft Liebefeld-Bern. Landwirtschaft. Jahrbuch der Schweiz, 499-507 (1981).

Drs. J. Beetsma
Laboratorium voor Entomologie,
Landbouwhogeschool, Wageningen

bijen limerick

*Een al grijzende imker uit Mokum
wil geen andere* pollen meer kopen,
want voor verse, nietwaar -
dat is heel zonnklaar -
zorgen de eigen bijen, bij hopen.*

J.A. Dekker, Amsterdam

*lees: (vaak oude) buitenlandse

JOEGOSLAVISCHE BIJENKASTJES

Man op mesthoop gezet met alleen een laken om vlak voor een grote bijenstal. Dit kwam doordat de man overspelig was geweest. Als een soort wraakneming werd hij door de familie van de vrouw op deze manier terechtgesteld (volks- of gewoonterecht). Muzikanten blazen op trompetten (familie van de vrouw).

Dit is de uitbeelding van een spreekwoord en wel een Joegoslavische versie van het Nederlandse "Twee honden vechten om een been, de derde gaat er ras mee heen". In dit geval is het geen been maar melk.

Het plankje stelt een folkloristisch gebruik voor, dat vroeger ook in de Achterhoek gemeengoed was, nl. het nachtslapen. De verliefde jonge man wordt door de oudere mensen achtervolgd met de bedoeling hem een lesje te leren. Hij werd ontdekt tijdens het "avontuur" en moet nu zijn huid zien te redden.

Oorsprong: Slovenië. De plankjes stammen uit het huis van een professor, die er zo'n honderd in zijn bezit heeft (had). Tijd: eind vorige, begin deze eeuw (niet zeker). In de winter was er veel vrije tijd op het platteland, waardoor deze volkskunst (vaak imkers) zeer gestimuleerd werd.

Dick Kapitein en Achim Schreurs, Zutphen

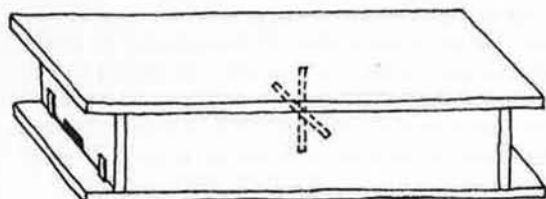
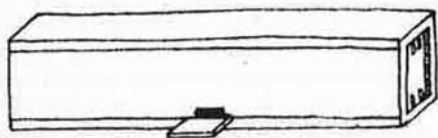
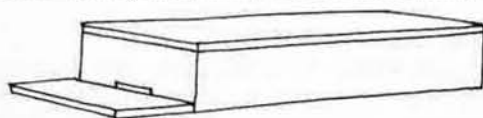
DE PLATTE BOERENKISTJES

Deze boerenkistjes of -kastjes waren voor de oorlog nog tamelijk veel in gebruik bij de Oostenrijkse imkers met een uitstraling naar vrijwel alle omliggende landen. De huidige nog resterende exemplaren zijn zeker 100 tot 200 jaren oud en hebben hoge waarde voor verzamelaars en musea, vooral die uit Kärntnen (Karinthië of Carniolië), de Norische Alpen en het ten zuiden gelegen Oberkrain. Toevallig is dit ook het oorsprongsgebied van onze grijze Carnica, de Kärntner of Carnioolse bij, die door de grote teler Michael Ambrozic later onder die naam verkocht werd bij gebrek aan de echte Krainer of Norische bij. Er is verschil tussen Carnica's en Carnica's, maar niet veel en volgens Peschetz doen beide stammen in kwaliteit niet voor elkaar onder. Dat is al heel wat en bovendien werd er door de onwetende afnemers in het Westen toch niet op zulke kleinigheden (?) gelet! De Kärntner Bauernstöcke worden naar hun systeem en vorm ook wel als Quer-Tunnelstöcke gebruikt en zijn dan in tweeën verdeeld, dus omkeerbaar, zodat de bijen bij het oogsten niet gedood behoeven te worden. De afmetingen bedragen in het

Een complete stal

algemeen: lengte tot 70 cm, breedte 25 - 35 cm en hoogte 10 - 15 cm. Opnieuw volgens Peschetz zouden de toenmalige Oostenrijkers dit kasttype reeds hebben overgenomen van de Romeinen, hun bezet-

BOERENKASTJES:

Standaard-type
 Quer-Tunnelstock (dwarstype)
 Tunnelstock (omkeerbaar)

ters, die ook invloed moeten hebben gehad op de teelt van de Krainer bij.

Deze platte kastjes zijn aan de voorzijde meestal beschilderd met voorstellingen ontleend aan de bijbel, het volksgeloof, sagen, legenden, fabels en gebeurtenissen uit het dagelijks leven. De opklapbare vliegplank (winter!) is soms uitgezaagd in de vorm van een dieffiguur. Zoals bij de Klotzbeuten en de bankorven dient de afbeelding in de eerste plaats als afweermiddel tegen diefstal, onheilen en ziekten, zowel voor de bijen als voor de imker en zijn gezin, dus gelukbrengend met het oog op gezondheid, vruchtbaarheid en welstand. In de tweede plaats kan het ook zo maar een versiering zijn, die bovendien de bijen van nut is voor de oriëntering in verband met het vervliegen. De kans daarop is niet gering, zoals op de oude afbeelding van het stalletje duidelijk te zien is. De afgebeelde voorplankjes zijn waarschijnlijk afkomstig van kastjes uit het bergland van Noordwest-Slovenië tegen de Oostenrijkse grens met als centrum het stadje Skofje Loka. Ze zijn daar bekend onder de aanduiding Krainjice Poslikane panjske konnice of kortweg Krainjica's. Ook daar waren het eigenlijk zwermkastjes, waarin men aanvankelijk wilde bouw toeliet, maar deze later probeerde te reguleren door het aanbrengen van een verbeterde spijlconstructie of eenvoudige raampjes.

Chris Maillie

Ter gelegenheid van de 51e Nationale Imkersdag in Assen en het 75-jarig jubileum van de afd. Assen van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland wordt een speciale herdenkings-ééndags enveloppe uitgegeven.

Deze komt in kleurendruk, voorzien van het landelijk embleem en ook een bijenraat in de vorm van de provincie Drente met een Bij erop. Tevens komt erop een zeer oud stempel van de stad Assen en het stempel van de Groninger Filatelistische Dienst van de PTT met datumstempel van 4 september 1982. Hiervan is natuurlijk een beperkte uitgave, zodat het een zeer waardevol stuk wordt. De afmetingen zijn 10 x 19 cm., zoals uitgegeven door de Nederlandse Vereniging van Postzegelhandelaren (N.V.P.H.). De frankering zal met een nog nader te bepalen zegel plaatsvinden. De adressering zal plaatsvinden op een afneembaar etiket. Deze speciale enveloppe kan worden besteld door storting van f 3,50 per enveloppe op girorekening 3618701 t.n.v. Pennm. afdeling Assen van de Ver. tot Bev. der Bijenteelt in Nederland. Bij bestelling van meerdere enveloppen worden deze toegezonden in gesloten enveloppe. Tot 10 augustus 1982 kunnen bestellingen worden opgegeven.

J.A. van Ee, Assen

officiële mededelingen

NOTULEN (1E GEDEELTE) VAN DE ALGEMENE VERGADERING VAN DE VERENIGING TOT BEVORDERING DER BIJENTEELT IN NEDERLAND, GEHOUDEN OP ZATERDAG 3 APRIL 1982 IN HET IAC-GEBOUW TE WAGENINGEN, AANVANG 10.00 UUR.

De algemene voorzitter, dhr. J.J. Speelziek, opent de Algemene Vergadering met een hartelijk welkom aan de aanwezigen die in groten getale hierheen zijn gekomen. In het bijzonder worden door hem begroet mr. L.R.J. Ridder van Rappard (erevoorzitter), dhr. A. Vink (erelid) en echtgenote ir. J.J. Pettinga en de nieuwe Hoofdbestuursleden: mw. J. Brussen-Jansen en dhr. J.E. Kleinmeijer, W.H. de Lange en A. van Lavieren.

Vervolgens wordt een moment stilte in acht genomen om de leden, die ons in het afgelopen verenigingsjaar ontvielen, te herdenken.

In een kort jaaroverzicht stelt voorz. dat de Vereniging veel "ups en downs" heeft gekend in de 85 jaar dat zij bestaat. Het ledental neemt nog steeds toe, hoewel in veel minder sterke mate dan in 1981 het geval was.

In de komende jaren zullen wij voor grote problemen komen te staan: de Varroa komt steeds naderbij. Eensgezind zullen we haar moeten gaan bestrijden. De mijtziekte schijnt op haar retour te zijn. Voor zover bekend zijn er geen nieuwe gevallen waargenomen in Groningen.

Het honingjaar 1981 mag redelijk worden genoemd, er werd zelfs in enkele delen van ons land honingdauwhoning gewonnen. De oogst op fruit en koolzaad was redelijk goed, de zomerhoning was zeer verschillend, en wat de heide betrof waren er gebieden met een goede opbrengst en gebieden die niets hebben opgeleverd. Helaas zijn er problemen met de distel. Ten gerieve van de landbouw die veel schade van de distel ondervindt is er mogelijk een landelijke distelverordening op komst. Wij zullen hier niet veel aan kunnen doen, daar de bezwaren in landbouwkringen veel zwaarder wegen dan het profijt voor de imkers. Wel stellen wij het bijzonder op prijs dat dhr. Pettinga een uitvoerig schrijven heeft gericht aan de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolder met het verzoek de distelverordening weer in te trekken. Ook bij het koolzaad hebben we met verschuivingen te maken. Koolzaad dat een pioniergewas is voor nieuwe gebieden zal steeds minder worden aangeplant in de polders. Typerend is echter, dat in het noorden en noordoosten van ons land onder invloed van E.E.G.-bepalingen weer nieuwe akkers met koolzaad worden aangeplant.

Een woord van dank richt voorz. tot afd. Apeldoorn, die vorig jaar op voortreffelijke wijze de 50e Nationale Imkersdag organiseerde. De 51e Nationale Imkersdag zal dit jaar door afd. Assen worden verzorgd. Het zal de 5e maal zijn dat Assen deze taak op zich neemt.

Veel tijd werd er in het afgelopen jaar besteed aan de nieuwe statuten. Dank zijn wij verschuldigd aan dhr. Den Bruijgom, die wekenlang bezig is geweest om de amendementen in de statuten in te passen. Datgene waarvoor nu gekozen is, is gebaseerd op Uw aller inbreng.

Tenslotte dankt voorz. alle medewerkers in het Bijenhuis voor hun grote inzet, waardoor veel kon worden gerealiseerd. Ook de bestuursleden en commissieleden, met name de redactie, krijgen veel werk te verstouwen. We zijn blij dat in de commissies zoveel deskundigen uit de Vereniging zitting hebben.

NOTULEN VORIGE ALGEMENE VERGADERING

Deze worden zonder op- of aanmerkingen goedgekeurd.

MEDEDELINGEN EN INGEKOMEN STUKKEN

Het laatste nieuws zegt voorz. betreft de suikersubsidie. De E.E.G. stelt per productie (zomer) volk één groene dollar (\pm f 2,80) beschikbaar, welke evenals vorig jaar geheel zal worden doorberekend in de te leveren bijensuiker. Het is zeer belangrijk dat wij maximaal van deze regeling gebruik maken, daar het niet ondenkbaar is, dat men dit volgend jaar als uitgangspunt neemt voor een nieuwe opzet voor subsidieverlening. Jarenlang is er gesproken over BTW op suiker - momenteel 18% - en accijns op suiker, per 1 januari verduubeld. Er is hierover een bespreking geweest met het Dagelijks Bestuur van het Landbouwschap. Een schrijven is gezonden naar de Minister van Financiën en de Minister van Landbouw met het verzoek de BTW van 18 op 4% te brengen en de accijns op bijensuiker volledig te laten vervallen.

In Brussel is op 17 maart jl. gesproken over een gezamenlijk plan voor bestrijding van Varroa door alle EEG-lidstaten. Leiding en coördinatie zijn in handen gegeven van prof. Koeninger te Oberursel. Vanuit Nederland zullen dhr. Pettinga, Beetsma en de Ruijter hun medewerking verlenen. Prof. Koeninger werkt aan een biologische bestrijdingsmethode van de Varroa. In Duitsland is zojuist een chemisch (Folbex) middel vrijgegeven, dat ook werkzaam is bij besmetting door andere mijten.

JAARSTUKKEN 1980/1981

Dhr. Jensema - afd. Laren Blaricum - trekt een parallel tussen Varroa en jaarstukken. Er wordt al jaren over gepraat en het (verlies) komt steeds dreigender op ons af. De toelichting in het Groentje t.a.v. de grote verliezen van afd. Handel, schiet te kort. Spr. is het niet eens met de suggestie van de Commissie Nazien Boeken om middelen vanuit de post Propaganda over te dragen naar Handel om verliezen te dekken. Afd. Handel moet zelfstandig kunnen bestaan. Uit deze post werd dit jaar reeds f 9.000,- overgedragen. Dus in feite was het verlies nog f 9.000,- groter dan werd gepresenteerd. Voorz. stelt dat f 9.000,- aan Handel werd gegeven bij wijze van subsidie in het marktgebouwen. Markten, zelfs al zijn ze niet rendabel, moeten worden bezocht vanwege de propagandistische waarde voor de Vereniging.

Dhr. Nolting - afd. Texel: De afdeling heeft geconcludeerd dat er f 7,- per lid nodig zou zijn om afd. Handel uit het financiële verlies te halen. In de begroting staan over de jaren 1980 t/m 1983 verschillende bedragen bij de post exploitatie - ontroerend goed. Wat is hiervan de reden? Dhr. Krabbenborg: In het boekjaar 1979 zijn wij gestart met het toerekenen van posten aan afd. Handel en afd. Vereniging. De verhoging werd veroorzaakt door onderhoud aan het pand, dit is niet te verwachten in 1982/83. Voorz.: Afd. Handel werd in 1920 opgericht om de handel van de leden zonder winst aan de man te brengen. Hoewel afd. Handel en afd. Vereniging als één geheel moeten worden gezien wordt, om een goed inzicht te krijgen de laatste jaren een mescherpe financiële scheiding tussen afd. Vereniging en afd. Handel aangebracht. Dhr. Nolting: Vereniging maakt winst, Handel lijdt verlies, toch wordt een quotumverhoging voorgesteld. Wordt hierdoor niet kunstmatig afd. Handel in stand gehouden? Voorz.: Afd. Handel mocht geen winst maken, indien dit het geval was, dan werd dit weggeschoven naar de Vereniging. Had Handel zelfstandig gefunctioneerd sinds haar ontstaan, dan had zij een werkkapitaal op kunnen bouwen.

Dhr. Latté - afd. Eerbeek - dankt namens de afdeling het Hoofdbestuur en de Voorzitter voor het feit, dat ze hier naar kritiek willen luisteren om daar iets goeds uit te destilleren voor onze Vereniging (applaus). Spr. is het niet eens met de bepaling -waar overigens niet strikt de hand aan wordt gehouden- dat er alleen schriftelijk op de jaarcijfers mag worden gereageerd. Op een algemene vergadering moet hierover kunnen worden gesproken. Het Hoofdbestuur weet dat de voorraad in verhouding tot de omzet veel te groot was en is. Het is spijtig dat er produktietaken moeten wor-

den afgestoten om de voorraadbeheersing beter in de hand te kunnen houden. Het zou te overwegen zijn bijenwoningen rationeel te vervaardigen met behulp van geavanceerde lijntechneken en geëxposeerde profielen. De mening van Eerbeek is nog steeds dat de Verenigingscontributie met de inflatie moet meelopen. Maar als afd. Handel zou worden opgegeven, dan valt voor de Vereniging een dekking van ± f 50.000,- (huisvestingskosten) weg. Dus dan zit Vereniging nog in de rode cijfers. Eerbeek vindt dat afd. Handel moet blijven bestaan, anders blijft van het Bijenhuis een façade over met een caravanstaanplaats. Misschien werd indertijd te hoog gegrepen met dit gebouw. Toch wil Eerbeek het Hoofdbestuur sterkte toewensen om deze zaak tot een goed einde te brengen. Voorz. stelt dat de achtergrond voor het schriftelijk stellen van vragen aangaande de financiële stukken een verzoek van de Algemene Vergadering is, daar het beantwoorden van gedetailleerde vragen te veel tijd nam. "Hamvragen" kunnen natuurlijk altijd tijdens de Algemene Vergadering worden gesteld.

Mw. Kroes - afd. Bunnik-Houten- vindt het een recht van de vergadering dat gediscussieerd kan worden over de jaarcijfers, ziet dit in de toekomst liever minder streng geconvoceerd. Voorz. zal hierop toezien. Voorts zou afd. Handel niet verplicht moeten worden het "dure" Bijenhuis te huren. **Afd. Bunnik** vindt i.v.m. voorraadvorming dat de voorraad "goede" artikelen zoals kunststraat, raampjes en kasten steeds groot moet zijn, maar het is niet nodig dat er stapels dure bijenboeken etc. liggen.

Dus selectieve voorraadvorming. Meer zelfstandigheid voor dhr. Krabbenborg wordt toegejuicht, maar wat zijn er voor waarborgen dat hij toch voldoende wordt begeleid vanuit het Hoofdbestuur of Dagelijks bestuur? Voorz.: Als dhr. Krabbenborg een goedkoper onderkomen zou vinden voor afd. Handel, zou het probleem van het grote gebouw nog niet zijn opgelost. Selectieve voorraadvorming is een van de kernpunten van het nieuwe beleid. Wat de zelfstandigheid van dhr. Krabbenborg betreft: Commissie Handel is opgeheven, haar taak is overgenomen door het Dagelijks Bestuur. Het Dagelijks Bestuur is, vooruitlopend op de nieuwe statuten, uitgebreid met één persoon, dhr. Meijberg (H.B. lid Drente). Gezien zijn werkkring kunnen wij aannemen dat hij op het brede gebied van voorraadbeheersing thuis is. Tijdens de maandelijkse bijeenkomsten van het Dagelijks Bestuur kan dhr. Krabbenborg vragen stellen. De begeleiding van afd. Handel vanuit de Vereniging is hierdoor gewaarborgd.

Dhr. van den Hoogen - afd. Soest (een van de deskundigen van de Commissie Doorlichting afd. Handel): In het verleden mocht Handel geen winst maken, met als gevolg dat het eigen vermogen negatief is. Het eigen vermogen wordt weer op peil gebracht met een lening, waarover rente betaald moet worden. Deze rentepost is bijna even hoog als het verlies. Verbetering in de toestand kan alleen worden gebracht door verbetering van de vermogensstructuur. **Dhr. Jensema** vindt dat dhr. van den Hoogen de slechte financiële situatie niet alleen mag wijten aan de vermogensstructuur maar ook rekening moet houden met de efficiëntie, de hoge voorraad en het debiteurensaldo. Spr. ziet geen oplossing voor de wens van dhr. van den Hoogen om Handel aan een vermogen te helpen, waardoor rentelasten komen te vervallen. **Dhr. van den Hoogen** stelt dat er meerdere maatregelen door de Commissie aan het Hoofdbestuur in overweging zijn gegeven.

Dhr. van Rappard nam zich toen hij aftrad als alg. voorz. voor, zich zo min mogelijk met de gang van zaken te bemoeien, behalve als hij voor zichzelf overtuigd zou zijn dat de Vereniging totaal op de verkeerde weg is. Met de grootste ongerustheid heeft Spr. de laatste jaren het afbraakproces van afd. Handel gevolgd. "Jaren werd ervoor gezorgd dat winst bij afd. Handel naar de Vereniging kon worden geschoven, met als gevolg dat de Vereniging een lager quotum kon heffen dan geoorloofd zou zijn geweest, en bovendien dat afd. Handel geen kapitaal kon vormen. Toen ik mij verzette tegen de veel te omvangrijke omzetting van de statuten, schreef U mij meneer de voorz. dat afd. Handel een

onmisbaar onderdeel is van de Vereniging. Men realiseert zich niet dat ons gebouw wel één miljoen waard is, wat wij tenslotte door afd. Handel hebben gespaard. Nu wordt gespeeld met de gedachte alle disciplines van de concurrentie in de kaart te spelen en dat vanwege het feit dat men per lid geen f 7,- wil betalen om afd. Handel in stand te houden. Wanneer U het Bijenhuis niet meer bestemt voor universele service, dan kunt U de Vereniging in een kantoorruimte elders ook in stand houden, maar U kunt er dan van verzekerd zijn dat er van een wezenlijk levende Vereniging geen sprake kan zijn, dan halen we een 100-jarig jubileum niet! Altijd zijn er personen geweest die Handel de nek zouden willen omdraaien met argumenten die geen hout snijden. In godsnaam Vergadering handhaaf afd. Handel, herstel alle disciplines, opdat de leden zich in de eigen Vereniging vertrouwd en geborgen weten. Anders bestaan binnen enkele jaren Wageningen en de Algemene Vergadering niet meer" (applaus).

Dhr. Bonsing - afd. Ede (Commissie Nazien Boeken) heeft ook een aanvulling op afd. Handel. Spr. is het niet eens dat de kastenmakerij werd gesloten en de machines werden uitgeleend. Wat is de garantie dat deze alleen t.b.v. het Bijenhuis worden aangewend? Ook honingproductie en boenwasfabricage werden elders ondergebracht; 5 personeelsleden werden ontslagen. Wij hebben het sterke vermoeden dat het Bestuur bezig is het Bijenhuis op geraffineerde manier te ontmantelen.

Voorstellen zijn door imkers aangedragen ter oplossing van de moeilijkheden; er werd niet naar geluisterd. Het bleek o.a. dat voor de verzekering jaarlijks een premie werd betaald van f 18.000,-, terwijl de gemiddelde jaarlijkse schadelast f 7.000,- bedroeg. Een tegenofferte werd aangevraagd bij de Stad Rotterdam: de premie zou f 800,- per jaar bedragen. In vijf jaar werd dus f 85.000,- te veel aan premie betaald. Ook de waarde van het pand moet t.b.v. de verzekering worden aangepast. Tevens werd voorgesteld de timmerruimte te verhuren aan een werkloze inkerntimmerman om zo het Bijenhuis weer rendabel te maken. Op het aanbod van dhr. Waterbeek om enige weken met zijn caravan in het Bijenhuis te bivakkeren om het bedrijf pro deo door te lichten werd niet ingegaan (applaus). **Dhr. Waterbeek** wil alsnog zijn reorganisatiekunde voor de Vereniging inzetten op de volgende voorwaarden:

- blanco volmacht, waarbij het bestuur zich onthoudt van elke interventie en elke handeling die zijn werk zouden kunnen belemmeren;
- dat het bestuur tijdens deze onderzoeksperiode geen handelingsbevoegdheid krijgt t.a.v. contracten met derden;
- dat hij het recht krijgt de Algemene Vergadering bijeen te roepen om daar zijn bevindingen mee te delen.

Voorz.: Aanvankelijk werden voor de Commissie Doorlichting afd. Handel drie deskundigen aangezocht: dhr. v.d. Hoogen, Waterbeek en de Vries. **Dhr. Waterbeek** zat in Portugal en was bereid over te komen mits wij de reiskosten zouden vergoeden. Daar wij reeds twee rapporten van deskundigen hadden heeft het Dagelijks Bestuur dit niet nodig geacht.

VERSLAG COMMISSIE NAZIEN BOEKEN

Voorz. heeft zijn twijfels over het in het verslag genoemde punt verzekeringen. Z.i. zal geen enkele maatschappij verzekeren tegen een premie, die vele malen lager ligt dan het jaarlijks uit te keren schadebedrag. Op korte termijn zal deze kwestie worden doorgenomen met mw. Thewissen, mw. Rive en dhr. Bonsing en Pater. **Dhr. Pater** neemt aan dat er wellicht iets gesleuteld kan worden aan de verzekeringspremie. **Dhr. Bonsing** stelt dat dhr. Pater in dezen in gebreke is gebleven. **Dhr. Meijerman** attendeert erop dat her verslag van de Com. Nazien Boeken al in het febr. nummer had moeten worden gepubliceerd.

Dhr. de Jager - afd. Nrd. en Zd. Beveland: De afdeling heeft toen zij vernam dat de kastenfabricage buiten de deur zou plaatsvinden dhr. Krabbenborg gebeld en voorgesteld

de machines te kopen of te lenen om voor het Bijenhuis te produceren. Daar werd afwijzend op gereageerd.

BELEID HOOFDBESTUUR

Dhr. Muntjowerf: Afd. Handel is een onderneming die risico loopt. Hoewel de rekeningen van Handel en Vereniging moeten worden gescheiden om een goed oordeel te kunnen vormen, moeten wij toch steeds terdege kijken naar het geconsolideerde resultaat van Vereniging + Handel en naar de geconsolideerde balans. "Als je een onderneming hebt die risico loopt, dan zul je voor die onderneming ook voldoende risicodragend vermogen moeten hebben".

Met behulp van een overheadprojector laat Spr. zien hoe ons vermogen zich vanaf 1974 (want in dat jaar vond een herverandering van het Bijenhuis plaats) heeft ontwikkeld, voordien stond er op de balans een vermogen van min. f 100.000,-. Het eigen vermogen is in nominale guldens eerder af dan toegenomen. Als we bovendien rekening houden met de inflatie dan is duidelijk dat het vermogen is afgenomen. Daardoor werden we gedwongen steeds meer geld te lenen tegen hoge rente. Op de balans van afd. Handel is te zien hoe afd. Handel wordt gefinancierd door crediteuren, door de bank en door de Vereniging. Het percentage eigen vermogen is laag. Wij zijn een onderneming aan het financieren op een volkomen verkeerde manier. Op de geconsolideerde balans zien wij ons vermogen vastgelegd in ons gebouw ad. f 440.000,-.

En hoewel de taxatiewaarde van het gebouw bijna één miljoen is, is dit geen liquide vermogen, hoogstens een zekerheid om in te brengen bij de bank, waarbij ik me kan voorstellen dat dit op basis van banktaxatie f 500.000,- wordt. Hierop kunnen wij hoogstens f 375.000,- lenen. Met ons huidige krediet zitten wij bijna aan het plafond. Als Bestuur moeten wij snel orde op zaken stellen anders loopt het fout. Hoewel Handel geen winst behoeft te maken zal Handel toch een aandeel in de lasten van het gebouw hebben, omdat we anders ons vermogen geleidelijk opteren. In het verleden werd niet afgeschreven op het pand, waardoor geen reserve werd gevormd en wij eigenlijk een gedeelte van het vermogen hebben opgesoupeerd. Als Handel dit wel had opgebracht, dan hadden wij het kunnen toevoegen aan ons vermogen en hadden wij nu niet minder behoeven te lenen bij de bank. Het is niet alleen een kwestie van kapitaal maar ook van efficiency binnen afd. Handel. De zwakke plek is de vermogenspositie en de rentabiliteit van afd. Handel. Behalve kapitaal is het ook een kwestie van efficiency binnen afd. Handel.

Dhr. Krabbenborg heeft nu de opdracht gekregen een begroting voor afd. Handel te maken, die minimaal op nul moet uitkomen. Hiermee kunnen wij per kwartaal zien waar bijgestuurd moet worden. De bedrijfsleider wordt met deze taakstellende begroting verantwoordelijk gesteld voor het gebeuren binnen afdeling Handel. Op de laatste Hoofdbestuursvergadering is besloten dat het Dagelijks Bestuur in de plaats zal treden van Commissie Handel, zodat de begeleiding uit het Bestuur direkter en slagvaardiger kan zijn. Besloten is dat de bedrijfsleider een jaar de tijd krijgt om te laten zien of hij volgens deze begroting kan werken. Mocht het resultaat niet zo zijn als verwacht, dan zal de consequentie zijn dat wij moeten kijken naar een andere bedrijfsleider, een andere inkoopstructuur of een andere risicostructuur, b.v. een vermogen voor Handel uit een donatie van de leden. De personeelslast bij het zelf-produceren was zodanig hoog, dat wij hebben moeten uitbesteden en mensen hebben moeten ontslaan. **Dhr. van Rappard:** "Het hele financiële probleem is op te lossen als ieder lid f 7,- per jaar betaald, waar dan tegenover staat, dat je een afdeling Handel behoudt die algehele service geeft. Denk bovendien niet alleen aan de waarde van het gebouw, maar ook aan de waarde van de grond. Het ontbindingsproces en de aanvallen op afd. Handel bestonden ook in de jaren dat ik voorzitter ben geweest van de Vereniging. In de concept-statuten leest men in art. 21 "Binnen het kader van het doel van de vereniging kan door de Vereniging enige Handel

worden gedreven". Dit wordt beargumenteerd op valse basis n.l. dat men een vereniging volgens de nieuwe wet niet verbinden mag met commerciële activiteit. Varianten kunnen toch worden gezocht! De schuld bij de bank is niet alleen een gevolg van het feit dat er krediet voor afd. Handel werd opgenomen, maar wij begonnen met een schuld van f 150.000,- i.v.m. de bouw van het gebouw. Als je dan de waarde van de voorraad berekend, dan is er geen reden tot het maken van zorgen". **Dhr. Spaan - afd. Nrd. en Zd. Beveland:** De afdeling is al jaren verbaasd dat er geen winst mag worden gemaakt en vooral dat geen winst wordt gemaakt op niet-leden. Zij stelt voor dat wel winst gemaakt mag worden. Stel speciale korting in voor de leden. Afd. Handel is oude stijl: het moet naar buiten harder worden en naar binnen sterker. **Voorz.:** Als er verschil wordt gemaakt door afd. Handel tussen leden en niet-leden dan is een BTW-heffing op het quotum onvermijdelijk. Wij zullen dit onderwerp echter uitvoerig in studie nemen.

Dhr. Rijpma - afd. Heerenveen stelt voor, gezien de moeilijke tijden die nog zullen komen, een stichting in het leven te roepen "Het Bijenhuis moet blijven".

Dhr. Falken gelooft dat het van groot belang is structurele fouten weg te nemen.

MIDDAGPAUZE

Vervolg verslag in juni - nummer

14/15 mei	Open dagen, Ambrosiushoeve Hilvarenbeek
22 mei	Bijenmarkt, Markthalen, Purmerend
27/28 mei	Examen Praktisch Imker, Wageningen
12 juni	Milieu-Bijenmarkt, Leiden
12 juni	Praktische dag ZBT's, Bijenhuis, Wageningen
12 juni	Bijenmarkt, Haren/Paterswolde
19 juni	Bijenmarkt, IJsselstein
3 juli	Bijenmarkt, Goes
10 juli	Bijenmarkt, Steenwijk
17 juli	Bijenmarkt, Ommen
20 juli	Bijenmarkt, Veenendaal
4 augustus	Bijenmarkt, Epe
augustus	Bijenmarkt, Drachten
augustus	Bijenmarkt, Stadskanaal
14 augustus	Honingmarkt, Zutphen
21 augustus	Bijenmarkt, St. Agathaplein, Delft
augustus	Imkersdag Zuidelijke Bonden, Raalte
4 september	Nationale Imkersdag en Honingtent., Assen
4 september	Bijenmarkt, Rotterdam
11 september	Bijenmarkt, Bussum
18 september	Bijenmarkt, Ugchelen
25 september	Bijenmarkt, Eerbeek
2 oktober	Honingmarkt, Zutphen
5 november	Stichtse Imkersdag en Honingkeuring

U weet het toch nog? Het is verboden buiten landse koninginnen in te voeren. Houdt u daaraan, in ons aller belang.

VERSLAG COMMISSIE NAZIEN BOEKEN

Op vrijdag 19 febr. 1982 hebben ondergetekenden het Bijenhuis te Wageningen bezocht als Commissie Nazien Boeken. Aanwezig waren de heren Krabbenborg, bedrijfsleider van het Bijenhuis, en Van der Velden, van het belastingadviesbureau, die de boekhouding verzorgt voor de VBBN. Wij hebben de boekhouding globaal gecontroleerd en kennis genomen van de ontvangsten en uitgaven over het boekjaar 1 okt. 1980-30 sept. 1981. Al onze vragen werden daarbij uitgebreid beantwoord en er werd ons volledig opening van zaken gegeven. Ook de manier waarop de jaarstukken zijn opgesteld heeft ons een goed beeld gegeven over het gevoerde financiële beleid.

Daar de jaarstukken, zoals ze zijn getoond ons als juist voorkomen, stellen wij aan het bestuur en de leden van de VBBN voor het financieel jaarverslag 1980/1981 goed te keuren en te accepteren.

Toch nog enige opmerkingen.

- Het is ons gebleken, dat ondanks de inzet van leiding en medewerkers van het Bijenhuis, en de op gang gebrachte veranderingen in de afd. handel, o.a. geadviseerd door de vorige Commissie Nazien Boeken, niet kon worden voorkomen dat de afd. Handel ook dit jaar weer een negatief exploitatie-resultaat laat zien.

- Om de uitgaven en het negatief resultaat dit jaar en volgende te verkleinen, lijkt het ons zinvol eens kritisch te kijken naar de kosten gemaakt voor assurantiën, te weten:

1. de collectieve bijenzekerering;
2. de verzekering van het Bijenhuis tegen brand en andere schade.

ad. 1. Voor de collectieve bijenzekerering is dit boekjaar betaald een bedrag van ca. f 18.000,-. Bezien zou kunnen worden in hoeverre onze bijen, behuizing en materiaal door deze verzekering dubbel zijn verzekerd. Vallen ze niet reeds onder een normale brand-, storm-, inbraak-, diefstal-, etc.-verzekering, die velen voor huis, haard en eigendommen hebben afgesloten? Het reizen zou apart kunnen worden bezien. Ook kan worden onderzocht of het W.A.-deel niet op eenzelfde manier dubbel is verzekerd.

ad. 2. Volgens verkregen informatie is het Bijenhuis ca. 10 jaar geleden getaxeerd en op basis daarvan is de verzekeringspremie vastgelegd. I.v.m. daling van de waarde van onroerend goed in de laatste jaren, lijkt het nuttig te bezien of hertaxatie kan leiden tot een lagere premie. (De heer Krabbenborg heeft daarvoor reeds stappen ondernomen en contact gezocht met makelaar Hartman uit Bennekom).

- Het assortiment van het Bijenhuis omvat ca. 500 artikelen, volgens de prijslijsten van de laatste jaren. Aangezien een geringe voorraad van ieder artikel reeds een ruime investering vergt, zou kunnen worden nagegaan of het assortiment kan worden vermindert.

- Sinds enige tijd staat een deel van het Bijenhuis leeg, omdat de fabricage van kasten is stopgezet. De kosten van deze leegstand komen, door de manier van berekenen op dit moment, ten laste van de afd. Handel. Bezien kan worden of deze (deels fictieve) last bij de afd. Handel thuishoort of bij de afd. Vereniging moet worden geboekt.

- Het Bijenhuis is met een verkoopstand aanwezig op vele bijenmarkten in geheel Nederland. Deze verkoop- en propaganda-activiteiten brengen hoge kosten met zich mee, die, ondanks de inzet, amper kunnen worden betaald uit de winst van de verkochte producten. O.i. moet worden bezien of deze activiteiten op een manier kunnen worden uitgevoerd, die minder kost en meer opbrengt. Indien het grote propagandistische karakter wordt onderschreven, zullen vanuit de Vereniging middelen (en/of hulp van de afdelingen) moeten komen om deze activiteiten plaatselijk mogelijk te maken.

w.g. D.J. Bonsing, afd. Ede
W.J. Spelbrink, afd. Eindhoven

ONZE COLLECTIEVE BIJENZEKERING

Bepalingen

BRANDSCHADE, STORMSCHADE, TRANSPORTSCHADE, DIEFSTAL van bijenkasten, bijenkorven met inhoud, gereedschappen, onderdelen en verdere imkersbenodigdheden, alsmede, honing, was en suikervoorraad tijdens verblijf en tijdens vervoer van, naar en in onverschillig waar in Nederland tot een maximum van f 5.000,- per lid en per gelegenheid, zijn verzekerd in de polis van onze Collectieve Bijenzekerering, voor die leden waarvan het quotum is voldaan.

Maximum uit te keren bedragen

	okt./april	mei/sept.
Kast met tenminste 10 ramen	f 100,-	f 125,-
Grote kast met tenminste		
2 bakken	„ 110,-	„ 150,-
Zesraamkast	„ 60,-	„ 60,-
Korf	„ 50,-	„ 75,-

Voorwaarden

Voor onderdelen, gereedschappen etc. geldt als maximum 50% van de geldende prijslijst van de Vereniging. Schades beneden f 50,- worden niet uitbetaald.

Deze verzekering dekt mede schade aan omringende eigendommen van de leden ten behoeve van het bijenhouden, voorzover niet voldoende elders verzekerd, met een maximum van f 2.500,-. De eerste f 250,- aan schade blijven hierbij echter voor eigen rekening. Bij stormschade is dit eveneens het geval, hierbij zijn de eerste f 250,- schade ook voor eigen rekening. Vernieling door baldadigheid wordt niet door de verzekering gedekt.

W.A.-schade

Onze leden zijn verzekerd tegen wettelijke aansprakelijkheid voor wat betreft hun bijenvolken. Het maximumbedrag hierbij is f 1.000.000,-

Hoe te handelen bij schade

Bij constateren van schade dit direct melden bij de plaatselijke politie. Vervolgens het Bijenhuis schriftelijk of telefonisch in kennis stellen van het gebeurde en verzoeken om toezending van schade-aangifteformulieren. Deze na ontvangst direct invullen, mede laten ondertekenen door uw afdelingsbestuur en dan 2 stuks retour zenden aan het Bijenhuis (één formulier zelf bewaren). Stonden uw volken op een drachtgebied, dan van de eigenaar, pachter of instelling een schriftelijke verklaring meezenden, dat u toestemming had de volken daar te plaatsen. De formulieren zo volledig mogelijk invullen en z.s.m. inzenden. Formulieren die wij ontvangen, meer dan één maand na de datum waarop de schade plaatsvond, kunnen wij niet meer in behandeling nemen.

Bijverzekeren

Elk lid is dus verzekerd voor een bedrag van f 5.000,- plus f 2.500,- = f 7.500,-, met daarbij nog zijn WA-verzekering voor bijenvolken. Leden die aan bijenvolken etc. een hoger bedrag hebben dan de bovengenoemde f 7.500,- samen, kunnen die bijverzekeren op basis van een premie van f 4,50 per f 1.000,- per jaar. Diegenen die hiervan gebruik wensen te maken dienen dit zo snel mogelijk door te geven aan het Bijenhuis, met vermelding van het bedrag en verdere gegevens, zoals het aantal volken. Afdelingen, die hun afdelingsstal wensen te verzekeren op bovenstaande voorwaarden, dienen dit op te geven aan het secretariaat.

Mochten er na het bovenstaande nog vragen zijn, bel dan even naar het Bijenhuis, waar mw. Rive u op maandag, dinsdag en donderdag graag adviseert.

BIJBLIJVEN MET BIJEN

BIJEZIEKTEN

Leslie Bailey, Rothamsted Experimental Station UK: "Honey Bee Pathology"; 1981, Academic Press Inc., 24-28 Oval Road, London, NW 1 7DX, UK; 123 p. met index; ISBN O. 12.073480.X; £ 9,40.

Een compleet boek in de Engelse taal over ziekteverschijnselen die in het bijenvolk kunnen voorkomen, veroorzaakt door bacteriën, schimmels, mijten, virussoorten, insecticiden en vele andere vormen. Van elk ziektebeeld wordt aangegeven hoe de diagnose te stellen, de oorzaak van ontstaan, verspreiding en waar het voorkomt. Voor een ieder die op de hoogte wil blijven omtrent de laatste ontwikkelingen een zeer waardevol bezit.

Ko Zoet

VERSLAG VAN HET ZIEKTEONDERZOEK IN 1981 IN HET LABORATORIUM VAN DE AMBROSIUSHOEVE

Het ziekteonderzoek is te verdelen in 2 onderdelen, nl. het routineonderzoek op Acarapis-mijtziekte en het onderzoek van de ingezonden monsters van imkers. Deze ingezonden monsters worden onderzocht op mijtziekte, Nosema en amoebeziekte en, afhankelijk van de problemen met de bijen, ook op o.a. gist en zetmeel in de darm en septicaemie.

Routineonderzoek op Acarapis-mijtziekte

In het voorjaar zijn 534 monsters bijen genomen en onderzocht. Dit waren monsters genomen bij imkers die een gezondheidsverklaring voor het reizen naar Schiermonnikoog aangevraagd hadden. In het najaar van 1981 zijn 5232 monsters genomen in gebieden met een vervoersverbod (Groningen en Limburg) en een groot deel van Zuid-Limburg, omgeving Posterholt, Venlo. In Brabant zijn de grensgemeenten tussen Roosendaal en Goirle plus de gemeente Gilze-Rijen bemonsterd. Tevens zijn er monsters genomen bij imkers, die een gezondheidsverklaring voor Schiermonnikoog aangevraagd hebben. Helaas is het niet gelukt in het najaar al deze imkers te bezoeken. In het voorjaar 1982 zal de rest bemonsterd worden. Hieronder volgt een overzicht van de monsternamen mijtziekteonderzoek 1981.

	voorjaar		najaar	
	gemonsterd	nagekeken	gemonsterd	nagekeken
Groningen	17	17	1339	226
Friesland	200	200		
Drenthe	65	65		
Overijssel	89	89		
Gelderland	13	13	53	53
Utrecht	15	15		
Noord-Holland	99	99		
Zuid-Holland	36	36	134	134
Zeeland			18	18
Noord-Brabant			1566	363
Limburg			2031	602
Belgen			91	
	534	534	5232	1396

In Maastricht zijn in het najaar 1981 drie haarden van mijtziekte opgespoord. Deze standen zijn opgeruimd. De haarden bevonden zich in een gebied, waar reeds een vervoersverbod van kracht was.

Het onderzoek wordt als volgt afgewerkt: Eerst worden de monsters van aanvragers voor Schiermonnikoog nagekeken, vervolgens de grensgemeenten, daarna de gebieden rondom een vervoersverbodgebied en als laatste de gebieden met een vervoersverbod. Op deze manier worden eerst die bijenvolken nagekeken, waarmee gereisd mag worden.

Ingezonden monsters

Volgens de Bijenwet 1947 is een ieder, die vermoedt dat er ziekte onder zijn bijen heerst, verplicht dit te melden aan de Rijksbijenteeltconsulent. Deze vraagt dan, wanneer dit al niet gebeurd is, een monster bijen voor ziekteonderzoek in te zenden. In 1981 zijn door 354 imkers monsters ingezonden.

Hieronder volgt een overzicht van de onderzoeken, die aan de ingezonden monsters verricht zijn.

onderzoek:	aantal monsters	uitslag
mijtziekte	285	285 neg.
Nosema	314	266 pos. 48 neg.
amoebeziekte	200	52 pos. 148 neg.
septicaemie	9	3 pos. 6 neg.
gist in darmkanaal	5	2 pos. 3 neg.
zetmeel in darmkanaal	4	4 neg.
vergiftiging	25	3 pos. 14 neg.
(de overigen bevatten te weinig bijen om het onderzoek uit te voeren)		
Amerikaans en Europees vuilbroed	1	1 neg.
kalkbroed	5	5 pos.
afwijkingen aan bijen en larven	7	
determinatie insecten en mijten	3	
Varroa	96	96 neg.
bijenluis	2	
stufmeeldeterminatie t.b.v. vergiftigingsonderzoek	22	
stufmeel in honing	21	
suiker geschikt voor bijenvoer	1	
	1000	

Omdat de monsters op meerdere ziekten nagekeken worden kost dit onderzoek veel tijd. Het is daarom niet altijd mogelijk u binnen een week de uitslag toe te zenden. Geprobeerd wordt alle ingekomen monsters zo snel mogelijk af te werken. Behalve de uitslag krijgt de inzender zo goed mogelijk advies t.a.v. ziekte of afwijkingen aan de bijen. Wanneer er naar ons oordeel aanleiding toe is komt een medewerker van de buitendienst naar u toe om zich persoonlijk op de hoogte te stellen en u te adviseren. Door deze inzendingen krijgt het Consulentenschap een globaal overzicht van het voorkomen van bijeziekten in Nederland.

Inzendingen

Wanneer u vermoedt dat uw bijen ziek zijn, bent u volgens de reeds genoemde Bijenwet verplicht dit te melden aan de Rijksbijenteeltconsulent. Dit kunt u telefonisch of schriftelijk doen en de consulent zal u dan vragen een monster in te zenden. Het is beter direct een monster dode of liever levende bijen, minimaal 60, naar de Ambrosiushoeve te sturen. Wanneer u er een schrijven bijvoegt, waarin de afwijkingen en eventuele bijzonderheden duidelijk omschreven zijn, kunnen wij een gericht ziekteonderzoek uitvoeren. Wanneer u vermoedt dat uw bijen vergiftigd zijn, dient u de Algemene Inspectiedienst in uw regio te waarschuwen. (Adressen: Groentje 3/1982, p.66). Een vergiftiging uit zich o.a. door een massale sterfte van de vliegbijen.

J.J.M. van der Steen, Ambrosiushoeve, Hilvarenbeek.

bijenplant in beeld

paardebloem

In vele publikaties wordt de Paardebloem gerangschikt onder de belangrijke drachtbronnen. Plaatselijk komt de Paardebloem massaal voor en bloeit in een periode waarin de bijenvolken zich sterk gaan ontwikkelen.

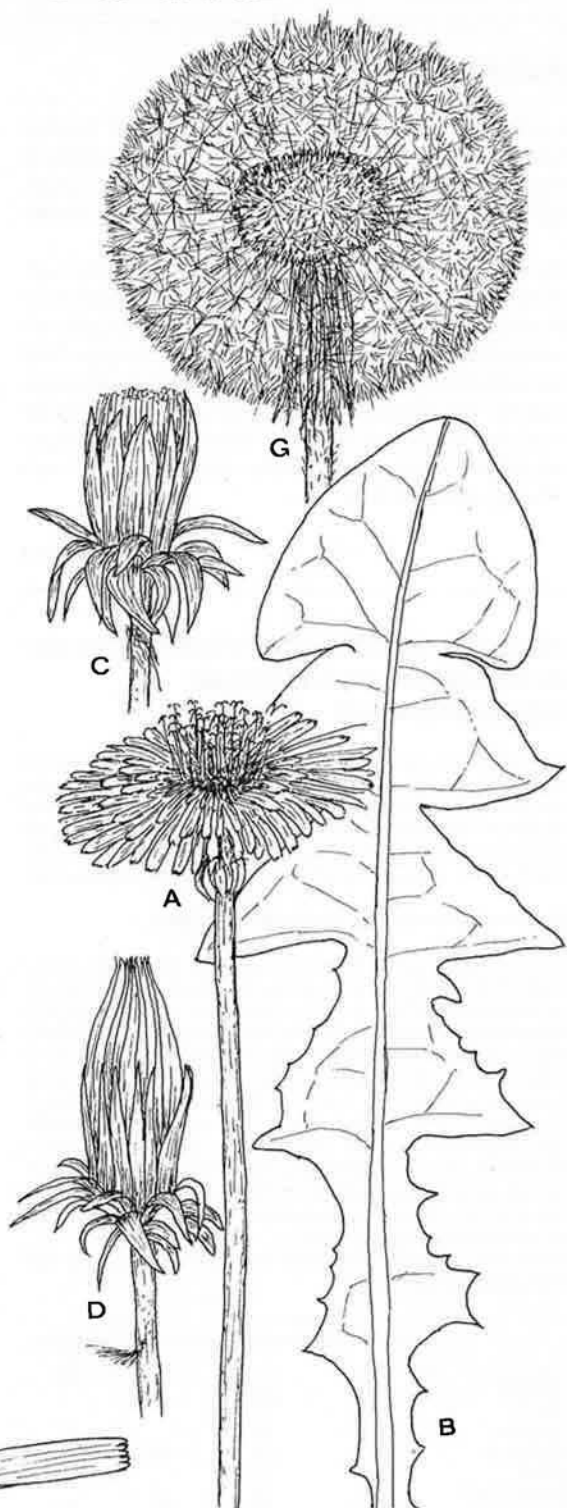
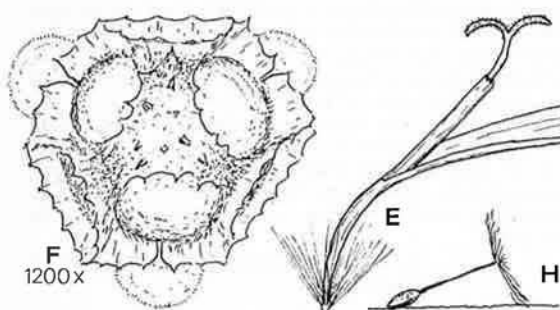
Het geslacht van de plant, dat tot de familie der Composieten behoort, omvat een grote soortenrijkdom. Ongeveer 2000 soorten zijn bekend, verdeeld over circa 40 secties. Daarvan komen de meeste voor in de gematigde streken van Europa en Azië. Op het zuidelijk halfrond groeien maar weinig soorten. In ons land komen 5 secties voor met in totaal 150 soorten. Het is een overblijvende plant, die in alle delen melksap bevat. De bladen staan in een wortelrozet. Van de meeste soorten zijn de bladen gelobd, van sommige zijn ze gaafrandig of getand. Wat veelal voor een bloem wordt aangezien is eigenlijk het bloemhoofdje, dat, afhankelijk van de soort, 15-250 gele lintbloemen bevat. Rond het bloemhoofdje bevindt zich het omwindsel, bestaande uit twee groepen blaadjes.

De lintbloemen zijn tweeslachtig. Uit het buisvormige gedeelte van de bloemkroon ontspringen de vijf meeldraden, die aaneengegroeid rond de stamper staan. De bloem is protandrisch. Eerst wordt, zoals bij alle Composieten, het stuifmeel door de stamper uit het door de meeldraden gevormde buisje gedrukt. Daarna krommen zich de inmiddels rijp geworden stempels. Op het onderstandige vruchtbeginsel staat een krans witte getande haren, pappus genaamd. In een schotelvormige verdieping aan het ondereinde van de stamper wordt rijkelijk nectar afgescheiden.

De meeste soorten produceren stuifmeel, enkele doen dat niet. De Paardebloem kan kiemkrachtig zaad vormen zonder bestuiving. De stuifmeelkorrels hebben een stekelig oppervlak.

De zaden worden door de wind verspreid. Door de vorm van de pappus komt de vrucht schuin op de grond te liggen. Uit onderzoek is gebleken dat dit de beste stand is om tot ontkieming te komen.

Arjen Neve

PAARDEBLOEM (*Taraxacum officinale* Wigg.): A bloemhoofdje; B blad; C ontluikend bloemhoofdje; D gesloten bloemhoofdje; E bloem; F stuifmeelkorrel; G hoofdje met rijpe vruchten; H vrucht.

DRENTSCHE VOLKSALMANAK 1837

MEI - BLOEIMAAND

Men zuivere den omtrek van de bijenhut; men dulde vooral geen spinnen, omdat de bijen in derzelver netten blijven hangen.

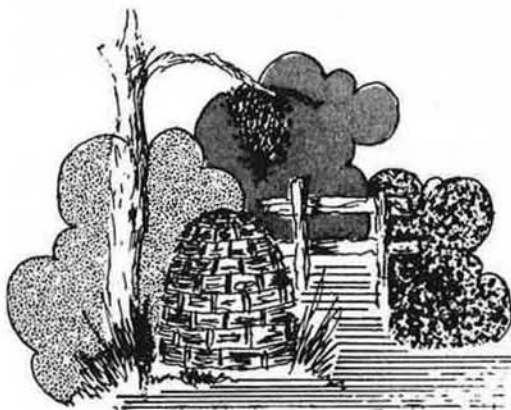
Houden de bijen in deze maand plotseling met het bouwen op, dan is het vermoedelijk dat de koningin gestorven is; men late ze echter in haren toestand berusten, daar zij dadelijk eene nieuwe koningin uitbroeden, en na verloop van 14 dagen tot heur vorige werkzaamheden terugkeeren; doen zij dit echter niet, dan zoude men daarin eene vreemde koningin plaatsen, na beproefd te hebben, of dezelve wordt aangenomen.

Op het einde van deze maand moet men met de korven bekend zijn, welke tot zwermen bestemd worden, en die men door derzelver bouw kan leeren kennen. Die, welke bij het einde dezer maand slechts half gebouwd hebben, kan men niet tot zwermen staan laten, men brenge aan dergelijke korven een onderstuk van 4 tot 5 duim. Den tot zwermen geneigden korven late men het niet aan voeder ontbreken. Ontdekt men in den eenen of anderen korf bedorven broed, of andere ziekten, dan is het vooral van

belang, om daartegen geschikte middelen aantewenden, en mogt de ziekte van eenen ergeren aard zijn, dan brenge men de bijen in andere stokken over, en geve den honig van den verlaten korf ten beste; alleen bij vergiftiging der bijen, waardoor dolheid ontstaat, of ook luizen de bij kunnen kwellen, blijft er niets over, dan den geheelen korf te vernietigen.

~~~~~

4 SEPTEMBER 1982 51e NATIONALE IMKERSDAG TE ASSEN

Propagandastand Rotterdamse heermtuin

Foto: H.M. Tiggelaar, Lekkerkerk.

Assen! Wie kent het niet, de stad van de Dutch T.T. en de Drentse Rijwielvierdagse. De stad in het groen, hoofdstad der provincie Drente, ontstaan uit het in de 13e eeuw gebouwde klooster Maria in Campis, dat als zoenoffer door bisschop Otto III aan Drente was opgelegd. In 1807 werd de plaats door koning Lodewijk Napoleon tot zelfstandige gemeente verheven, die in 1809 stadsrechten verkreeg. Assen telde toen slechts 730 inwoners, nu 45.600. De stad is ruim gebouwd en heeft een prachtig aaneengesloten winkel- en woongebied, waar het prettig toeven is. Zij vormt door haar ligging aan een knooppunt van spoor- en buslijnen en ruime invalswegen een aangewezen verblijfplaats voor toeristen. Aantrekkelijk is het landschap dat Assen en omgeving u biedt, met het buitencentrum Witterzomer en het onmiddellijk aan het centrum grenzende, meer dan een vierkante kilometer grote Asserbos en zijn Jeugdverkeerstuin Wij verwachten "de hele VBBN-zwerm" in elk geval op 4 september weer in Assen. Het programma met o.a. de Nat. Honingtentoonstelling, oude ambachten, ruilbeurs van imkersmaterialen (oud en nieuw), bijenpostzegels en de expositie in samenwerking met een viertal verenigingen op het gebied van planten, bloemen, natuur en bijen, wordt gepubliceerd in het juli/augustus-no. van het Groentje. Voor de speciale herdenkingsenveloppe zie de rubriek "De Bij in de Filatelie" elders in dit nummer.

J.H. Lubbers, secr.

WAT IS EN DOET DE A.I.D.?

De Algemene Inspectiedienst - A.I.D. - is het controle- en opsporingsapparaat van de Minister van Landbouw en Visserij. Deze dienst werd op 1 februari 1955 ingesteld "overwegende, dat het gewenst is de opsporingsbevoegdheden van de onder het gezag van onze Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening gestelde ambtenaren te doen uitoefenen in het verband van één dienst . . .". Tot die datum beruften die bevoegdheden bij functionarissen, behorend tot een 25-tal verschillende organen. De A.I.D. ressorteert onder de ambtelijke leiding van het departement en is - dit ter onderscheiding van de politiekorpsen die algemene opsporingsorganen zijn - een bijzondere opsporingsdienst, evenals b.v. de Keuringsdiensten van Waren en de Economische Controledienst.

Taak opsporingsambtenaren

Het aangegeven onderscheid kan wellicht nog duidelijker naar voren komen wanneer nader wordt ingegaan op de taakstelling van de opsporingsambtenaren. De algemene opsporingsambtenaren zijn in principe belast met de opsporing van alle strafbare feiten; de bijzondere opsporingsambtenaren ontvangen hun aanwijzing o.a. in verband met de specifieke kennis van de materie die voor de controle, op veelal gespecialiseerd terrein, uitgeoefend in voortdurend overleg met de instanties die de betrokken wettelijke materie tot beleidsdoel hebben, dan wel met de uitvoering ervan zijn belast. Dat betekent het onderhouden van velerlei contacten met andere landbouwinstellingen, zowel ressorterend onder het directeur aat-generaal voor Landbouw en Voedselvoorziening als onder het directeur aat-generaal voor Landinrichting, Grond- en Bosbeheer.

Taakopdracht

De taakopdracht voor de A.I.D. luidt: "Controle op de naleving van voorschriften, welke zijn vastgesteld voor hen die agrarische- of visserijproducten voortbrengen, verwerken, verhandelen of verbruiken". Voorzien in deze taakstelling en toegerust met de daarvoor noodzakelijke bevoegdheid als bijzonder opsporingsambtenaar, verrichten de ambtenaren van de A.I.D. hun dagelijks werk. Zij richten zich daarbij in hoofdzaak op die objecten die (mede) ressorteren onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Landbouw en Visserij. Enkele uitzonderingen daargelaten schenken zij geen aandacht aan wetten en voorschriften op andere terreinen als b.v. de belastingwetten, verkeers- of arbeidswetten. Aan de vele afzonderlijke controle-objecten (ca. 250) binnen deze terreinen, welke gezamenlijk het takenpakket van de dienst uitmaken, worden bepaalde prioriteiten toegekend. Deze prioriteiten kunnen in verband met de seizoenen of wegens de omstandigheden wisselen. De voorschriften waarvan de naleving door de A.I.D. moet worden gecontroleerd richten zich zowel tot het kleinste boerenbedrijf als tot het grootste industriële concern en, uiteraard, tot de zich daartussen bevindende schakeringen.

Omvang van de dienst

De dienst heeft een omvang van circa 500 ambtenaren van wie er een 350-tal in de buitendienst werkzaam is. Het hoofdkantoor, zetel van de directie en de staf-afdelingen, is gevestigd te Egelshoven in Zuid-Limburg. In het kader van de spreiding van Rijksdiensten werd dit onderdeel in 1973 vanuit Den Haag daarheen verplaatst.

Drie inspecties

De buitendienst is verdeeld in drie inspecties. (Zie hier voor uitvoerig: Groentje 3/1982, p. 66). Aan het hoofd van een inspectie staat een hoofdinspecteur aan wie de uitvoering van de A.I.D.-taak in zijn ambtsgebied is opgedragen. Hij heeft daartoe de beschikking over een korps medewer-

kers dat, al naar gelang de bedrijfstak waarin de inspecterende taak moet worden uitgeoefend, beschikt over gespecialiseerde vakkennis. Diezelfde specialisatie wordt op deze wijze ook aangetroffen bij de organisatie van het hoofdkantoor. Daar wordt de staf van controledeskundigen gevormd door medewerkers die de juridisch-technische zijde van de diverse onderdelen beheersen en op dat terrein zowel de dienstleiding als de buitendienst adviseren en bijstaan.

Werkterrein

Deze globale uiteenzetting over de organisatie leidt vanzelf tot een iets nadere aanduiding van de verschillende specialisaties van het werkterrein: **landbouw/veehouderij; bestrijdingsmiddelen; diervoeders/meststoffen; diergeneesmiddelen; vlees en destructie; tuinbouw; sierteelt; slachtgevoegte; eieren/pluimvee; bosbouw; visserijen; zuivel; technisch-administratieve bedrijfscontrole.**

Aanpak opsporingswerk

Ook het optreden van een opsporingsapparaat dient te steunen op - en uit te gaan van - een beleid dat op de doelstelling is gericht. Daarbij spelen de beleidsuitgangspunten en de vraag welke bedoelingen bij de wetgever hebben voorgezeten een belangrijke rol. In een bijzondere wetgeving heeft de overheid een bepaalde materie geregeld in een aantal ge- en verboden en is het beoogde doel in woorden en begrippen vastgelegd. Het is ook in het verband van de opsporing belangrijk om naast de letter van de wet op de hoogte te zijn van de geest, met andere woorden van de bedoelingen die bij de wetgeving voor ogen stonden. Deze wetenschap draagt er - ook in het controlevlak - toe bij dat niet primair de formele weg wordt bewandeld, doch dat de controle zich eveneens kan instellen op de dikwijls snel voortschrijdende ontwikkelingen.

Overtredingen

De A.I.D. gaat er in principe niet vanuit te maken te hebben met notoire boosdoeners. Er is begrip voor dat in het maatschappelijk leven, op grond van b.v. economische motieven, door onwetendheid of onbedrevenheid, handelingen worden gepleegd of worden voorbereid die naar de letter en/of geest strijdig zijn met de wet. Met voldoening kan dan worden geconstateerd dat nogal eens kan worden volstaan met een waarschuwing of een welwillende aanwijzing. Daarnaast kan doortastend politie-optreden geboden zijn ten aanzien van onverschilligen en kwaadwilligen, waarbij het gewicht van de in het geding zijnde belangen veelal mede bepalend is voor de reactie van het controle-apparaat.

Vervolg

Ten aanzien van de vervolging van geconstateerde strafbare feiten mag bekend worden verondersteld dat daarmede de Officier van Justitie is belast. De opsporingsambtenaren zijn voor al hun verrichtingen ook aan hem verantwoordelijk schuldig.

Het is dan tenslotte de taak van de rechter de pleger van een strafbaar feit te berechten en eventueel te straffen.

Bestrijdingsmiddelen

Met betrekking tot de bij de A.I.D. ingediende klachten over **bijensterfte** volgen hierna enkele opmerkingen.

In de vijftiger jaren is het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de land- en tuinbouw sterk toegenomen. Met betrekking tot de daaraan verbonden gevaren zijn opgemerkt dat zowel ter bescherming van de gezondheid van mens en dier, als mede met het oog op het leefmilieu, er voorschriften zijn gegeven betreffende de productie van, de handel in en het gebruik van deze middelen. Deze voorschriften zijn opgenomen in de bestrijdingsmiddelenwet 1962 c.a. Er mogen slechts bestrijdingsmiddelen in de handel worden gebracht die hier te lande zijn toegelaten. Ook zijn voorschriften gesteld aan de verpakking en etikettering. Zo is er voor diverse middelen als verplichte tekst op de verpakking voorgescreven: "Dit middel is giftig voor bijen". Het gebruik van

bestrijdingsmiddelen mag slechts plaatsvinden in overeenstemming met wettelijke gebruiksvoorschriften, van welke de vermelding op de verpakking eveneens verplicht is gesteld. Middelen op basis van bijvoorbeeld de werkzame stoffen parathion en azinfos-methyl mogen niet tijdens de bloei gebruikt worden, daar deze zéér giftig zijn voor bijen. Bovendien is een ieder verplicht ten aanzien van bestrijdingsmiddelen een zodanige zorgvuldigheid in acht te nemen dat geen gevaar ontstaat voor dieren waarvan de instandhouding gewenst is, waartoe ook bijen behoren.

Controle

De ambtenaren-A.I.D. zijn belast met het toezicht op de naleving van de voorschriften op het gebied van de bestrijdingsmiddelenwetgeving. Het komt voor dat de A.I.D. geconfronteerd wordt met klachten over geleden schade als gevolg van het gebruik van een bestrijdingsmiddel door derden, waarnaar een onderzoek wordt ingesteld teneinde na te gaan of er sprake geweest is van een overtreding van de voorschriften. Jaarlijks bereiken de A.I.D. enige tientallen klachten wegens het optreden van bijensterfte. Bij de hierna in te stellen onderzoeken wordt de bijenstand bezocht om na te gaan of de dode bijen ook werkelijk aan vergiftiging zijn gestorven. Daarbij is weleens gebleken dat de sterfte te wijten was aan een bijenziekte of zelfs honger.

De volgende verschijnselen kunnen wijzen op vergiftiging:

- massaal en plotseling opgetreden sterfte;
- bijen met sterk naar voren gerichte tong en gespreide vleugels;
- aanwezigheid van dode of krabbelende bijen met stuifmeelkorrels;
- bijen agressief bij het naderen van kasten of korven.

Bij voldoende aanwijzingen wordt door de A.I.D. een monster van de dode bijen genomen. Opgemerkt zij, dat een door de imker genomen monster geen rechtskracht bezit. Hierna vindt een omgevingsonderzoek plaats, waarbij rekening wordt gehouden met de aanwezigheid van bloeiende gewassen of onkruiden, die (sterk) door bijen kunnen worden bevolgen. Wanneer blijkt dat hierop recentelijk een bespuiting heeft plaatsgevonden met een voor bijen giftig middel, doen zich twee vragen voor en wel:

- mocht de betrokken gebruiker het middel toepassen?
- werd hierbij de nodige zorgvuldigheid in acht genomen?

Wanneer het antwoord op één van deze vragen ontkenkend luidt, wordt ook van de betreffende bloesem een monster genomen. Dit monster wordt - gezamenlijk met het monster dode bijen - voor onderzoek opgezonden aan een onderzoekingsinstituut, met het verzoek onderzoek te verrichten op de aanwezigheid van de werkzame stof(fen) van het middel waarmee de bespuiting werd uitgevoerd.

Afronding onderzoek

Aan de hand van de verkregen onderzoekingsresultaten wordt beoordeeld of de betrokken toepasser een strafbaar feit heeft begaan. In een gebied met een intensieve fruitteeltbezetting zal het echter niet eenvoudig zijn om tot een sluitende bewijsvoering te komen. Indien voldoende bewijsmateriaal aanwezig is dat de toepasser een strafbaar feit heeft begaan, worden de bevindingen van het onderzoek vastgelegd in een proces-verbaal.

Civiele partij

Wanneer een imker door de toepasser in zijn belangen is geschaad, dan kan hij zich in het geding over de strafzaak civiele partij stellen. Dit houdt in dat hij op de zitting een vordering tot schadevergoeding kan indienen. Voor de rechtbank mag deze vordering een bedrag van f 1.500,- niet te boven gaan. Voor hogere bedragen dient hij zicht tot de burgerlijke rechter te wenden. Het zal duidelijk zijn dat de hoogte van het schadebedrag aannemelijk gemaakt moet kunnen worden. Uw standsorganisatie kan u wellicht hierbij helpen. De ervaring heeft geleerd dat de meeste schade-

claims onderling ofte wel via de verzekering worden geregeld. De Officier van Justitie kan inzage verlenen van het door de A.I.D. opgemaakte proces-verbaal. De A.I.D. mag hierover geen informatie verstrekken en speelt geen bemiddelende rol tussen imker en toepasser wanneer eventueel toegezegde vergoedingen niet worden nagekomen.

Samenvatting

Er zijn voorschriften gegeven voor het gebruik van bestrijdingsmiddelen, waaraan een ieder zich dient te houden. Zowel van de toepasser als van de imker moet begrip voor elkaars situatie gevraagd worden. Is het de betrokken landbouwers bijvoorbeeld bekend dat er in de buurt bijen worden gehouden en zijn er wellicht bepaalde afspraken te maken?

Blijkt ondanks alles dat u, als imker, toch te maken krijgt met onaanvaardbare gevolgen van een door derden uitgevoerde bespuiting, dan kunt u zich in voorkomende gevallen wenden tot de A.I.D.

Prijzen van kast- en korfvolken

Op de voorjaarsbijenmarkt in Driebergen (10 april) werd er naast imkersartikelen ook weer druk gehandeld in bijenvolken. De aanvoer was groot, ruim 300 volken werden in kasten en korven te koop aangeboden.

De prijzen hierbij lagen vooral 's ochtends vroeg hoog, naarmate de uren verstreken zakten de vraagprijzen. Korven verwisselden van eigenaar voor bedragen tussen f 60,- en f 95,-. De 10-raams kastvolken brachten tussen f 110,- en f 125,- op en voor goede volken op twee bakken werd tot f 175,- neergesteld. Beginners die deze bedragen toch wel wat hoog vinden kunnen beter nog even wachten voor zij een volk aanschaffen. De ervaring leert dat naarmate de zomer vordert de prijzen lager worden. Het is altijd raadzaam dat de beginner die zijn eerste volk koopt, dit bij een vertrouwd adres doet ofwel hiervoor samen met een ervaren imker naar de bijenmarkt gaat. In verband met ziektebestrijding en preventie (mijtziekte en dreigende varroa) verzoekt de RBC dringend aan alle inzenders van volken op de markten, deze afgesloten (met reisramen of gaas) aan te voeren en de kasten op de markt niet te openen. Houdt U hieraan in ons aller belang!
T.R.

ATTENTIE

De inzendtermijn van kopij en advertenties voor het Groentje eindigt op de 10e van elke maand voorafgaande aan de maand van plaatsing.

HARE MAJESTEIT EN DE MIJT

Regelmatig ontvangen we van imkers artikeltjes over het bijenleven die uit tijdschriften zijn geknipt of een persoonlijke visie over een bepaald onderwerp met het verzoek die eventueel in het Groentje op te nemen. Dat is een goede zaak. Hieruit blijkt dat ons blad leeft onder de leden. De redactie buigt zich over de stof, bewerkt deze indien nodig en bekijkt wanneer iets kan worden geplaatst.

Onlangs ontvingen we vrijwel gelijktijdig een stripverhaal en een persoonlijke visie met raakvlakken. Het stripverhaal uit de serie „Frans en Geesje” (Het Kleine Loo, mei 1980) werd ingestuurd door **Eddy Feyge uit Zoetermeer**.

De geschetste situatie komt onder andere voor in een land waar de bijenteelt een grote vlucht heeft genomen.

De Verenigde Staten is een dergelijk land, alwaar, vanwege het grote klimaatverschil, in de zuidelijke staten reeds koninginnen in grote aantallen worden gekweekt, als in de noordelijke gebieden de laatste sneeuw- en ijsrestanten nog aanwezig zijn.

Jonge koninginnen worden er te kust en te keur aangeboden, indien gewenst geknipt en/of gemerkt. In het julinumnummer van A.B.J. ben ik onlangs eens gaan turven, hoeveel advertenties met aanbiedingen er voorkwamen. Italiaanse koninginnen waren verre favoriet en werden maar liefst 66 maal aangeboden, Kaukasiërs 14 maal en Carnica's 5 maal.

Zulke toestanden zijn in Europa ondenkbaar, maar bovenal ongewenst, gelet op het risico van ziekteoverdracht. Wat dat betreft kunnen we dicht bij huis blijven, denk slechts aan het ontstaan van de Varroahaard in West-Duitsland, ontstaan door onvoldoende controle bij de invoer van koninginnen uit Roemenië bestemd voor vergelijkend wetenschappelijk onderzoek.

Een schrijven van de heer **J. Snoek uit Assen** sluit hierbij aan. Hij stoort zich eraan dat tijdens de Stichtse Imkersdag iemand beweerde dat prof. Ruttner er de oorzaak van was dat de Varroamijziekte nu in Duitsland voorkomt. Volgens hem is het juist aan prof. Ruttner te danken dat deze ziekte zo snel in West-Duitsland werd ontdekt, want hij heeft onmiddellijk zijn stem laten horen en gewaarschuwd. Het is eerder de Duitse imker, zich niet bewust van het grote gevaar, die de boosdoener is geweest door met wellicht reeds besmette volken naar al of niet besmette gebieden te reizen.

In zijn brief gaat hij verder: Het kalf is daar verdrongen en nakaarten over de schuldvraag heeft geen enkele zin. Het is een zwarte bladzijde in de geschiedenis van de bijen in Duitsland. Staat de Nederlandse imkerij hetzelfde te wachten?

De heer Snoek constateert dat ook bij ons onbekendheid en onbegrip nog volop aanwezig zijn. Het enige pluspunt is dat wij aan Duitsland een voorbeeld hebben hoe het bij ons niet moet gaan. Hij betreurt het uitblijven van preventieve maatregelen, maar stelt tegelijk dat het een pijnlijke zaak zal worden als strin-

verkoopadressen

Depot Friesland:

H. Akkerman, Oostenwoldseweg 47, 8421 RP Oldeberkoop, tel. 05164-439
Open di. gehele dag, vrijdagmiddag, zat.morgen en na tel. afspraak.

Depot Groningen:

Fenna en Ger Postma, Kampenslaan 8, 9626 TE Schildwolde, tel. 05982-1455.
Open dagelijks, behalve vrijdag na 12.00 uur.

Depot afd. Assen:

J. H. Lubbers, Bosstraat 66, 9401 PV Assen, tel. 05920-17162

Depot Klaas Geerts:

Middenwolderweg 2, 7951 EC Stap-horst, tel. 05225-1693.

Depot G.J.L. ten Cate:

Verzetstraat 60, 7671 GL Vriezenveen, tel. 05499-3040.

Depot Enschede:

H. H. Schutte, Sportlaan 22, 7541 BN Enschede, tel. 053-318165; afhالن: vrijdags van 18.00 uur - 19.00 uur.

Depot Reggedal:

H. J. Hanepen, de Hogenkamp 2, 7471 CW Goor, tel. 05470-5576.

Depot afd. Gorssel:

G. J. Lensink, Deventerweg 4, 7213 EG Gorssel, tel. 05759-2468.

Depot Achterhoek:

B. Meijerman, Dwarsdijk 6, 7025 CR Halle, tel. 05736-479.

Depot Winterswijk:

M. J. Gevers, Miste 4, 7118 WB Winterswijk, tel. 05435-239.

Depot afd. Epe:

Coöp. Novaco (Welkoop), Paasvuurweg 7, 8161 CA Epe, tel. 05780-12317.

Depot Nunspeet:

Th. G. Veenstra, Schaepmanlaan 47, 8072 AR Nunspeet, tel. 03412-4037.

Depot Apeldoorn:

Coöp. WELKOOP, Iordensweg 57, 7391 KD Twello, tel. 05712-1531.

Depot Boerenbond Neerbosch-Hees:

St. Agnetenweg 63, 6545 AT Nijmegen, tel. 080-777793.

Depot West-Betuwe:

Imkerij Lingedijk, Mw. C. E. A. Meissen-Zuiderwijk, Lingedijk 84, 4196 MC Tricht, tel. 03455-2438.

Depot Bommelerwaard:

P. van Liempt, Pontveer Nederhemert, 5317 KV Nederhemert-Zuid, tel. 04185-463.

Depot Bunnik-Houten:

B. Th. Barten, Koningslaan 3, 3981 HP Bunnik, tel. 03405-1742.

Depot Noord-Holland:

H. S. Homburg, Velsersduinweg 165, 1971 ZB IJmuiden, tel. 02550-21530. Open dagelijks van 13.00-16.00 uur en na tel. afspraak; donderdags gesloten.

Depot afd. Rotterdam:

A. Bakkert, Berglustlaan 49A, 3054 BB Rotterdam, tel. 010-183123; na tel. afspr.

Depot Gouda:

J. Verboom, Spoorweglaan 4, 2841 LR Moordrecht, tel. 01827-2489.

Depot afd. Dordrecht:

W. A. Boevé, Rigelhof 59, 3318 CX Dordrecht, tel. 078-171216.

Depot „Prommelsluis” afd. Schouwen-Duiveland:

C. L. v. d. Wekken, Provincialeweg 5, 4321 SM Kerkwerve, tel. 01110-4821.

Depot Walcheren:

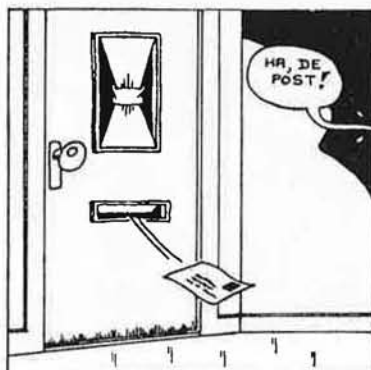
Bisschopsstraat 25, 4353 BN Serooskerke, tel. 01189-1499.

Depot Zeeuws-Vlaanderen:

Iz. de Hullu, St. Jansdijk 10, 4504 PB Nieuwvliet, tel. 01171-1458.
K. J. Wolfert, Pr. Mauritsstraat 20, 4571 HB Axel, tel. 01155-2720.

Depot Oirschot:

A. Pel, 't Kasteeltje 3, 5688 EN Oirschot, tel. 04997-2096.

gente maatregelen worden getroffen, want we hebben de bijen broodnodig voor onze economie (bestuiving!). Een gezamenlijke aanpak met begrip voor el-

kaars moeilijkheden lijkt hem de juiste weg, waarbij eventueel een beroep moet worden gedaan op de overheid.

Ko Zoet

Interviews met depothouders

Het volgende depot waarop de schijnwerper wordt gericht is dat van de afdeling Rotterdam, bemand en bevrouwd door de fam. Bakkert. Beiden zijn ze gediplomeerd imker en in de fraai aangelegde tuin achter het huis, waarin zich vele bijenplanten bevinden, treffen we de bijenstal aan met daarin gemiddeld 3-4 volken.

De heer en mevrouw Bakkert zijn grote natuurliefhebbers en ze lijken een beetje afstand te hebben genomen van het dagelijkse wereldgebeuren.

„Geen televisie of radio en, eigenlijk gek“, zegt mevrouw Bakkert, „ook geen krant. De auto hebben we eveneens weggedaan. We hebben onze huisdieren en daarnaast de bijen, waar mijn man 15 jaar geleden mee begonnen is. Heel toevallig trouwens, want de gene die de zaak overnam was bijenhouder en die maakte ons enthousiast“.

Red.: Was er een speciale reden om een depot te beginnen?

Fam. Bakkert: Jazeker wel, onze afdeling was zonder depothouder gekomen en wij hadden tijd en zin om er mee te beginnen.

Het betekent een voortdurende aanloop van imkers,

Die zit, maar niet voor lang!

De heer A. Bakkert inspecteert zijn „troepen“ in vol ornaat.

ook veel beginners, die we graag advies geven. Voor andere belangstellenden hebben we altijd een paar kappen gereed liggen om ze aldus beschermd een blik te gunnen in het geweldige bijenleven.

Ook bij deze depothouder(s) 100% inzet op vrijwillige basis. Het zijn krachten, een afdeling waardig!

VAN IMKER TOT IMKER

EEN METHODE OP MAAT

De zon stijgt elke dag verder aan de hemel, knoppen beginnen te botten, kortom de natuur maakt zich op om ons de komende maanden te laten genieten van het in wezen zo grote wonder, opgenomen in een oneindig ritme van nieuw leven, wasdom en afsterven. Imkers worden via hun bijen indringend geconfronteerd met deze cyclus (vandaar deze mijmeringen), maar ze zijn ook praktisch ingesteld. In de wintermaanden worden de resultaten van de afgelopen jaren vergeleken en bepaalt elk in grote lijnen de aanpak voor het komende jaar.

Nu zijn er wellicht bijna evenveel methoden als imkers, maar allemaal met een gezamenlijk uitgangspunt nl. het zwermen te verhinderen en honing op tafel te krijgen. Wat dat eerste betreft is het jammer dat de bijen onze goede bedoelingen (!) niet altijd begrijpen en met het tweede punt wil het ook niet altijd even goed lukken. De beste leermeester is nog steeds de praktijk en als je die niet in voldoende mate bezit probeer dan je licht op te steken bij succesvolle imkers die bereid zijn hun kennis te delen. Vandaar dit praatje praktijk, waarbij als eerste centraal staat de methode van de heer Bullee van de afdeling Geldermalsen.

De heer Bullee is fruitteler in Acquoy en houdt er een 80-tal bijenvolken op na, die een arbeidspiek geven op het moment dat het in de fruittest vrij rustig is. In de wintermaanden worden kasten gemaakt naar eigen ontwerp en worden ramen getimmerd. Gebruikt wordt spaarkast met vaste bodem. Zesramers worden niet gebruikt. De ramen hebben korte oortjes, dit bespaart hout voor de kast en voorkomt diefstal van kasten en/of ramen. Belangrijk voor de heer Bullee is een snelle voorjaarsontwikkeling, daartoe krijgen de volken borstplaat en wordt er naar de wilg gereisd. Een aantal volken wordt gebruikt op het eigen bedrijf, de rest wordt aan andere fruitbedrijven verhuurd.

In deze periode wordt aan de volken op het eigen bedrijf weinig ruimte gegeven, waardoor reeds vroeg zwermcellen worden aangezet. Hiervan worden in driemeters afleggers gemaakt. De overige volken zijn intussen verhuisd van het fruit naar het koolzaad. Zodra de jonge moertjes in de

drieramers een broednestje hebben gevormd worden deze volkjes op het koolzaad d.m.v. de krantmethode met een hoofdvolk verenigd. Vervolgens wordt in de Flevopolder de distel bevolgen en als sluitstuk volgt de heidedracht. De volken overwinteren op 10 raten en krijgen als winterbedekking een krant + moskussen, nadat 12 kg suiker per volk is opgevoerd.

Deze aanpak met een relatief groot aantal volken is ontstaan naar de beschikbare tijd in combinatie met intensieve fruitteelt. Zoals bij elke methode zijn er sterke en minder sterke punten. Eventuele vragen zie ik met belangstelling tegemoet en dat betreft niet alleen deze wijze van aanpak. Herhaaldelijk ontvangen we het verzoek een vragenrubriek te openen. Welnu, heeft u vragen of problemen op imkergebied schrijft u dan naar Bijenhuis Wageningen en u krijgt zo spoedig mogelijk antwoord. Vragen die ook voor collega-imkers interessant zijn zullen regelmatig in deze rubriek worden behandeld.

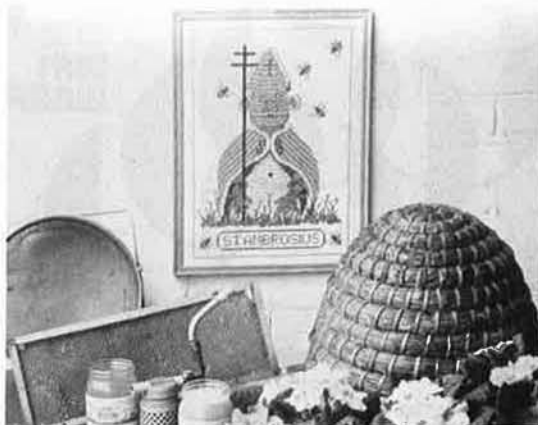
Als we er de Groentjes van de laatste maanden op nalezen dan blijkt telkens weer, dat materiaal, volken en honing op de drachtvelden niet meer veilig zijn voor de grijpgrage vingers van mensen, die precies op de hoogte zijn van het bijengebeuren! Mensen die voortgekomen zijn uit ons midden, die wellicht een cursus hebben gevolgd en ook zeker hebben gehoord of gelezen van de oude imkertraditie, dat een zwerm behoort aan degene die een merkteken in de direkte nabijheid heeft achtergelaten. Dit alles schijnt in toenemende mate aan waarde te verliezen. Een trieste ontwikkeling.

Op de laatste kringvergadering van de groep Noord-Holland drukte iemand zich zeer kernachtig uit: „Je moet tegenwoordig in plaats van een lap een waakhond bij je zwerm achterlaten!“ Honingkamers worden vergrendeld, raampjes van speciale maat gemaakt! En dit alles om de eigendommen (betrekkelijk) veilig te stellen. We zijn woedend als het ons overkomt en we willen het aan de kaak stellen. Gezien dezelfde berichten in de buitenlandse bijenliteratuur vrees ik dat we ermee moeten leren leven, dat we de mogelijkheid moeten incalculeren in de besluitvorming over ons reisschema anno 1982.

Twee van mijn volken staan op een plek waar weinig wind en veel zon komt. De zwermneiging is duidelijk groter en ik noem ze mijn probleemvolken. Ze staan echter dicht bij huis en dat is ook heel wat waard. In de zomermaanden moet ik allerlei kunstgrepen toepassen om de immen behulpzaam te zijn bij het handhaven van een aanvaardbare temperatuur in de woning. Die kunstgrepen lopen uiteen van het beplakken van de zonzijde der broedbakken met platen tempex, het omwikkelen met oude lakens, het lichten of verwijderen van de dekplanken of het plaatsen van een parasol. Jawel, de „kindertjes“ vragen heel wat aandacht. Zondag 14 februari was één van die dagen met een prachtige bijenvlucht. Het imkertje staat vergenoegd bij zijn volken. Druftige bijen verdwijnen met flinke pollens in de kast en ... een paar verlepte, overjarige darren komen bij beide volken uit de kast. Geen paniek, want verder maakte alles een normale indruk. Niet al te veel, zelfs opvallend weinig dode bijen worden naar buiten gewerkt en de dekplanken zitten stevig vastgekit. De moertjes, eigen kweek, staan in het geboorteregister genoteerd onder 1981 en hadden eind september nog een keurig broednest volgens de oude aantekeningen.

En hiermee zijn tevens de eerste notities gemaakt in het blocnote, waarin alle bijzonderheden over en handelingen met de bijen worden genoteerd. Het kost enige zelfdiscipline dit gebruik tot een gewoonte te maken, maar ik raad het een ieder dringend aan. Naast de aantekeningen per volk is ruimte voor notities over drachtplanten (bloeitijd, intensiteit van de bloei) het weer, het aantal uitgebouwde raten en de kwaliteit van de nieuwbouw; bijzonderheden die de moeite waard zijn om later op terug te komen, ideeën die ons invalen, een werkschema enz. Kortom elk jaar heb ik er een bijenboek bij, rechtstreeks uit de praktijk en wie wenst zich dat niet?

Ko Zoet

Bijen, bloemen, honing ... daar hoort Ambrosius bij!

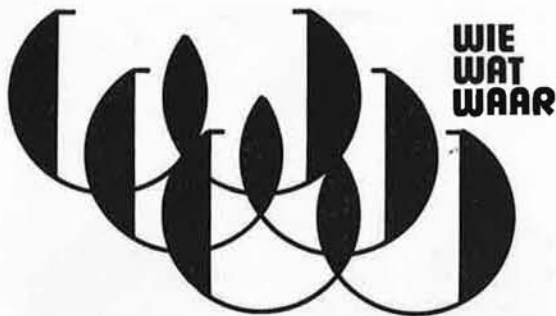
Voor bijenhouders is Ambrosius een boeiende figuur. De legende wil, dat toen de kleine Ambrosius nog in de wieg lag - dat moet ergens in de vierde eeuw zijn geweest - er een bijenzwerm op zijn lippen neerstreek. Zijn vader zag hierin een aanwijzing voor de toekomstige heiligheid van zijn kind, dat in woord en geschrift zuivere honing zou verzamelen.

Sint Ambrosius wordt meestal afgebeeld met een bijenkorf. Dat moet de imkers ertoe gebracht hebben, hem als hun schutspatroon te beschouwen. Velen van hen zetten daarom een bijenkorf in de gestalte van deze heilige tussen de andere korven om hun bijen tegen ziekte en ongeluk te beschermen.

Wat doet een figuur als Ambrosius in het maandblad HANDWERKEN? Wel, wie aan zon en bloemen denkt, hoort in gedachten de bijen zoemen ... Vandaar dat HANDWERKEN in zijn zomerse juninummer de schutspatroon van de bijenhouders in het zonnetje zet. De redactie vond het een leuk idee zo'n traditionele figuur in ere te houden en liet een echte Ambrosiuskorf in het klein ontwerpen van touw. Wie wil, kan hem namaken, evenals het mooie kruissteek-schilderijtje waarop Ambrosius in beeld is gebracht. Beide patronen en werkbeschrijvingen vindt u in het juninummer van het maandblad HANDWERKEN. Een goed begin van de zomer!

Tekst en foto's dienen ter ondersteuning van de advertentie elders in dit nummer. HANDWERKEN geeft de patronen uit in het kader van de Floriade '82 te Amsterdam. Wie veel meer over de heilige Ambrosius te weten wil komen kan er de Groentjes 12/1975 en 1/1976 nog eens op naslaan. RED.

**WIE
WAT
WAAR**

Op de kop af een jaar geleden stonden er twee bezi-ge imkers op de voorplaat van het Groentje en nog steeds wordt er op onze vraag naar hun identiteit ge-reageerd. Omdat er toch een keer een eind aan moet komen geven we ter afsluiting de informatie weer, die onze Algemeen Voorzitter tijdens een bezoek aan de familie Van den Brink ontving. De beide imkers zijn de broers Geurt van den Brink (1870-1937) en Kees van den Brink (1906-1974) op De Wildekamp te Bennekom.

Merkwaardigerwijs staat Kees of Cornelis ook be-langstellend toe te kijken op de foto in deze rubriek in het februari-nummer. Mr. Dyer van de Engelse afde-ling van de Wereldomroep interviewt Dr. Minder-houd na een reportage van de zwermbijenmarkt te Veenendaal. Het was dus niet de laatste mop of een potje imkerslatijn, maar een serieuze aangelegen-heid, die dank zij de oplettendheid van de heren Van Amersfoort (Loenen), Chr. H. Jager (Heerde), J. Kamps (Noord Sleen), A.R.M. van Rooijen (Ede) en J. Spiegelenberg (Brummen) kon worden opgespoord in het Groentje 9/1953, p.145.

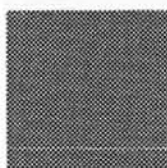

Het Kerstnummer van de daaropvolgende jaargang was getooid met bijgaande afbeelding. Het verklar-ende bijschrift luidt:

Het is de afbeelding van een beeldhouwwerk, dat in geha-vende en sterk geoxydeerde toestand bij een antiquair is ontdekt door de Arnhemse beeldhouwer E.L.W.R. baron Speyart van Woerden. Deze heeft het beeld opgeknapt en het als tuinbeeld in de tuin van zijn woning geplaatst. Het

beeld schijnt uit de omgeving van Doorwerth te komen en van het oorlogsgeweld te hebben geleden. De geit stoot een bijenkorf om. Natuurlijk wordt ze gestoken en de bijen zitten op haar lichaam. Aan de van ons afgewende zijde, en dus op de foto niet zichtbaar, ligt een stuk raat op de grond. De korf is van eigenaardige makelij, klaarblijkelijk gevlochten van tenen. Het vliegpat zit geheel onderaan. Ook de kop van stro, die de korf bedekt, is merkwaardig.

Het geitebeeld is momenteel spoorloos en daarom vroeg dezelfde Baron Speyart van Woerden, thans woonachtig te 's-Gravenhage, of een van de lezers van het Groentje hem kan inlichten over de geheim-zinnige verdwijning en mogelijke verblijfplaats ervan. Waarvan acte en detectives vóór, onder het toepas-selijke motto "Hup met de geit".

onderwijs demonstratie voorlichting

CURSUSSEN (vervolg):

Voor gevorderden opgeven bij:

Afd. Bunnik - Houten e.o.: C. Pater Jzn., Achterdijk 22, 3981 HB Bunnik. Tel. 03405- 1305; praktijkles-sen mei - augustus, theorielessen september - janu-ari.

Afd. Gooiland: C. Maste, Gijsbrecht van Amstel-straat 332 a, 1215 CV Hilversum. Tel. 035 - 43250; aanvang najaar.

BIJEN OP DE SCHOOLRADIO EN TV

Op maandag 7 en 21 juni is er via Nederland 2 steeds om 14.20 uur een uitzending van de Schoolradio over de bijen en het imkeren in de vorm van een luister-spel. De twee programma's worden visueel aaneen-geschakeld door de Schooltelevisie met "De Imker" op de tussenliggende maandag 14 juni, nu op Neder-land 1 om 14.15 uur. Medewerking aan deze uitzen-dingen t.b.v. het onderwijs op de basisscholen werd verleend door de heer H. Jongerius, lid van onze nieuwe Commissie Voorlichting en Publiciteit.

Langs de oevers van kronkelende beekjes en in vochtige lage weilanden groeit en bloeit de dotterbloem met grote gele bloemen tussen kroezige hartvormige bladeren. Dat is soms al vroeg in het jaar en trekt daarom de aandacht van iedereen die naar zon en warmte verlangt - en wie doet dat niet. Misschien is juist deze onverwachte en opvallende verschijning de reden, waarom de letterlijk zo fors uit de kluiten gewassen dotter zoveel bijnamen kreeg. Volksnamen noemen we dat en hier komen ze:

Dagbloem

Fladder

Geelbloem

Grote boterbloem

Hondsbloem

Hondspoot

Kankerbloem

Kleine plomp

Koebloem

Paasbloem

Pinksterbloem

Slangbloem

Smeerblad

Smeerbloem

Waterboterbloem

Waterdrakenbloem

Watergoudbloem

Weidebloem

De feestelijke toef van goudgele bloeisels is voor de bijen niet onaantrekkelijk. De eerste ijverige vlieg-bijen halen er nectar maar vooral stuifmeel vandaan. Ze zijn daarbij soms zo gulzig, dat met name de jonge thuisbijen van het toch enigszins giftige bloempoe-der wel eens ziek worden. Het is de Meiziekte, die juist de jongste voederbijen treft. Over de oorzaak is nog weinig bekend, hoewel deze wel verband schijnt te houden met giftige honing en giftig of beschim-meld stuifmeel in te grote hoeveelheden en vroeg in het jaar, want tegen de zomer verdwijnt de aandoe-ning vanzelf weer. Dr. Anna Maurizio noemde deze bij haar onderzoek in de jaren 1941-1945 de Bettla-cher Maikrankheit en stelde vast dat niet alleen bo-ter- en dotterbloemen, maar ook andere Ranonkel-achtigen voor de vergiftiging verantwoordelijk zijn of beter, kunnen zijn, want zo'n vaart loopt het nu ook weer niet. De meeste bijenvolken blijven er gezond bij, zeker als er naast de dotters bij niet al te lage tem-peratuur voldoende andere drachtplanten zijn.

Chris Maillie

MIJTZIEKTE IN DE ACHTERHOEK

Het Rijksbijenteeltconsulentschap meldt dat mijt-ziekte, *Acarapis Woodii*, werd geconstateerd in de gemeente Vorden in de Achterhoek. De aangetaste volken zijn, nadat over de vergoeding overeenstem-ming was bereikt met de eigenaar, afgemaakt. Voor-uitlopend op een ministeriële beschikking inzake een vervoersverbod hebben de imkers in de omgeving van de betreffende bijenstand per aangetekend schrijven een reisverbod opgelegd gekregen.

N.B. Bij het uitgeven van plaatsers op het koolzaad, zal in dit verband nog eens extra worden gelet op provinciegewijze plaatsing. Ook raden wij U aan hier zelf terdege op te letten.

STATUTEN

In de notulen van de Algemene Vergadering leest U, dat de afgevaardigden van de afdelingen hun fiat gaven aan het Hoofdbestuur om op de ingeslagen weg voort te gaan. In dit verband herinneren wij U er nog graag aan, dat amendementen op de con-ceptstatuten voor onze Vereniging en de sub-ver-enigingen, gepubliceerd in het februari-no. van het Groentje, blz. 35 e.v., tot 1 juni a.s. naar het Bijen-huis kunnen worden gezonden. Met de notaris werd afgesproken, dat, indien meer dan 40 afdelingen hun statuten laten passeren, dit op het kantoor te Ede mogelijk zal zijn voor ca. f. 125,— per afdeling.

REIZEN NAAR DE FLEVOPOLDER

Dhr. van 't Land deelt ons mee, dat de Rijksdienst voor de IJselmeerpolder dit voorjaar het staangeld voor volken in de polders heeft verhoogd van f. 2,— tot f. 2,50. Hierdoor is dhr. van 't Land genoodzaakt deze verhoging aan U door te berekenen, hoewel in het Groentje van maart nog f. 2,— werd opgegeven.

HONING is PUUR natuur!
Welk ander voedingsmiddel nog meer!

MET HET GROENTJE OP REIS

FRANKRIJK

De foto is augustus vorig jaar genomen op de markt van La Tranche sur Mer, West-Frankrijk. Deze kast wordt niet gebruikt om bijen in te houden, maar als blikvanger om de grote sortering honingartikelen te slijten aan voornamelijk toeristen. Niettemin een fraai stukje werk, vindt **Dick Kapitein** te **Zutphen**.

Van een paar jaar geleden dateert deze opname van een grote stal met drie kasten, die **W.J. v.d. Veen** uit **Winschoten** maakte bij Saverne in de Franse Vogezes. Hij schrijft erbij:

„Hoewel ik er enige keren ben geweest, heb ik de eigenaar niet getroffen. Ik had graag de stal eens van binnen gezien en iets van de resultaten willen horen” Wij kunnen ons dat zo voorstellen. Er dan nóg maar eens heen meneer v.d. Veen!

NEDERLAND

Van veraf en dichtbij achtereenvolgens een opname van wijlen de heer **Maagendans** van Den Zoeten Inval te Alkmaar.

De gevelsteen aan het pand, dat blijkens de aantekening In den Verdrongen Oord staat, wordt al in 1868 genoemd door mr. Jacob van Lennep en J. ter Gouw in hun Boek der Uithangteekens, dat samen met het een jaar later verschenen Boek der Opschriften een getrouw beeld geeft van de vaderlandse reclame in vroeger tijd, zoals deze voor een snoepwinkel of koekbakkerij.

Beide heren kwamen op hun zwerftocht door Nederland te Coevorden een dergelijk uithangteken tegen, maar dan voorzien van een opschrift, dat zijn punctueel overnamen:

*In 't quaet te vallen is eerst Zoet,
Doch het verandert ras in roet (narigheid).
Maar deze Inval kan yder gerijven:
Gij geeft geld, ik waar, elk kan hier eerlijk blijven.*

DDR-MIDDEL TEGEN VARROA

Afgelopen zomer hebben we onze vakantie doorgebracht aan het Balatonmeer in Hongarije. Een tijd lang was onze naaste buurman op de camping een fervent amateur-imker uit Oost-Duitsland (DDR). Hij imkerde met een 40-tal volken. Al gauw was het ijs tussen ons gebroken en werden op het punt van de bijenteelt heel wat leuke ervaringen uitgewisseld. Uiteraard was ook de bedreiging door de Varroa-mijt spoedig onderwerp van gesprek. De bijenstand in de Oostbloklanden heeft namelijk al vreselijke klappen moeten incasseren door de verwoestende werking van deze parasiet. Het lijkt er echter op dat sinds kort in de DDR een bestrijdingsmiddel is ontwikkeld, dat op afdoende wijze de gevreesde plaag te lijf kan gaan. Mijn vrouw en ik hebben begrepen dat daar een bestrijdingsgas voorhanden is, dat larven en bijen in een reeds aangetast volk volkomen vrijmaakt van de parasiet. Het gas wordt 's avonds via de vliegplank de woning ingevoerd, zonder daarbij schade aan het volk te veroorzaken. De volgende morgen is het volk reeds verlost van zijn kwelgeesten. De volken van onze vakantiebuurman waren het afgelopen voorjaar ook op een dergelijke manier behandeld en voor de zomervakantie al weer op sterkte. Het bleek dat de productie van dit middel nog onvoldoende was om het uit te voeren. Verder bleken er nog enige moeilijkheden met de patentvoering te zijn. Helaas was het voor ons derhalve niet mogelijk achter de samenstelling van het gas te komen. Daar de bedreiging van de Varroa-plaag ook ons nog wellicht te wachten staat, komt het ons wenselijk voor dat via diplomatieke weg bij de DDR stappen worden ondernomen om hier in het Westen vroegtijdig over dit middel te kunnen beschikken.

Elsje en Klaas van Dijk, Gorssel

Het bovenbedoelde gas is waarschijnlijk een rookmiddel, dat met behulp van een beroker door de vliegopening wordt toegediend. In de DDR worden als rookmiddelen tegen Varroa vooral gebruikt: Delacan (waarvan de fabrikant de samenstelling niet bekend wil maken) en Chlorefenzol. Delacan bleek bij proeven in West-Duitsland niet werkzaam tegen de Varroa-mijt. Daarnaast gebruikt men in de DDR ook geïmporteerde middelen als Phenothiazine, Varostan, etc. Er zijn géén rookmiddelen bekend, die in één behandeling zowel de mijten op de bijen als in het gesloten broed doden. Geen van de gebruikte middelen is onschadelijk voor de bijen en over residuen in honing en het gevaar van deze middelen voor de menselijke gezondheid is te weinig bekend om ze zonder meer in Nederland toe te passen. Overigens moeten we natuurlijk zoveel mogelijk informatie verzamelen over ervaringen in het buitenland met betrekking tot de strijd tegen de Varroa-mijt.

Drs. A. de Ruijter, Hilvarenbeek

MET Z'N ALLEN NAAR DE ZAAAN

De afdeling Zaanstreek bezit al jaren een bijenstal in het In 't Veld - park te Zaandam. Op die stal worden cursussen gegeven in bijenteelt en demonstraties voor scholen. Daar er op een gegeven moment behoefte was aan veel goed uitgebouwde ramen besloot men wat volken te laten zwermen om zo het gewenste te verkrijgen. Tijdens het uitkomen van de koninginnen was het dagenlang afschuwelijk koud. Na die koude periode kwam er echter een stralende warme dag. De zwermen kwamen gelijk af en gingen op elkaar zitten, zodat er een zwerm ontstond van

bijna één meter lengte. C. v.d. Werf heeft de foto gemaakt en samen met L. Hartog de zwerm geschept. Het was een zeer grote korf, helemaal vol.

G. Bleeker, Wormer

GROENE ACTIE IN SOEST

Op de jaarvergadering 1980 beloofde ik in het Groentje verslag uit te brengen over de goede samenwerking met de gemeente Soest, afdeling Groen en Recreatie, en de resultaten daarvan. Deze is tot stand gekomen in de loop van de elf jaar van mijn bestuurslidmaatschap, afd. Soest e.o., en mijn inzet als coördinator vrijwillig natuurbeheer, de werkgroep Bijtjesdag Soest. Zo is door mij, namens de bijenvereniging en de vereniging Groei en Bloei, afd. Soest, tien jaar

lang de zonnebloemwedstrijd georganiseerd. En als coördinator vrijwillig natuurbeheer zijn in de loop der tijd heidevelden geschoond, prunus bestreden in bossen, de aardlaag in natuurreservaten afgeplagd en wilge- en elzebomen geknot. In 1981 is er 2609 man/vrouw-uren gewerkt aan deze projecten. Voor het vierde jaar ga ik met de leerlingen van de basisscholen papierprikken langs de wegen en in plantsoenen. Door de afd. Groen en Recreatie zijn onder leiding van de heren A. v.d. Broek en G. Klandermans in onze gemeente de afgelopen jaren 3750 bloesemdragende bomen, 116.000 heesters, 10.000 vaste planten en 25.000 bolgewassen geplant en onderhouden. Wat willen onze bijen nog meer! Ook de vogels werden niet vergeten met 1000 besdragende bomen en 38.500 struiken. Ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van onze afdeling werden uit waardering als tegenprestatie dan ook 60 potten honing aangeboden.

Chris Uiterwijk, Soest

UITWINTERING EN KOOLZAAD

Hierbij wil ik u er op attent maken dat de term "uitwinteren" in de landbouw een andere betekenis heeft dan in de bijenteelt, nl. doodgaan in de winter (uit: het leven gaat er uit). De opmerking op blz. 65 van het maartnummer is dus al te waar: Bij voldoende uitwintering van het koolzaad is er plaats voor veel bijenkasten. Er zal echter geen honing meer te halen zijn!

E. Pot, Groningen

Wij moeten bekennen dat ons dit verschil onbekend was, maar zo erg is dat nu ook weer niet, want het Groentje is in de eerste plaats een tijdschrift voor de bijenteelt en daarin betekent uitwinteren, nou ja, gewoon uitwinteren. RED.

WICHELROEDE EN BIJEN

De korfmaker uit lang vervlogen tijden was een landman, die zeer dicht bij de natuur leefde. Menigeen van hen ontging het niet

- dat een kat steeds op een zelfde, soms zeer vreemde plaats lag en er haar jongen kreeg;
- dat mierennesten op zeer speciale plaatsen voorkwamen;
- dat bepaalde plekken op zijn land, ondanks alle tegenmaatregelen, een sterke voorkeur bleven vertonen voor brandnetels;
- dat er bij het slaan van een weidepomp uitverkoren plekken waren, waar de wateraders dicht onder het aardoppervlak lagen.

Een (imker)wichelroedeloper kon die plaatsen zelf opsporen en aantonen, hetgeen hij deed met zijn gaffelvormige wichelroede, gemaakt van wilg of hazelaar.

Hij wist ook dat een (voor)zwerm altijd boven eenzelfde plaats aan een boom of struik hing. Evenzo was het hem bekend dat bijenvolken, geplaatst bo-

ven kruisingen van aardstralen (energiebanen) opmerkelijk rustig en zeer productief waren. Zelfs het plaatsen van zijn korven op de boekweit en heide werd soms voorafgegaan door een wichelroede-onderzoek naar dergelijke gunstige plaatsen.

Vraag: Wie kan er nadere informatie aandragen t.a.v. de relatie tussen kolonievormende insecten, inzonderheid de bijen, en het (nimmer als zodanig door de wetenschap bewezen) bestaan van aardstralen?

J.J. Speelziek

Minister drs. J de Koning van landbouw en visserij heeft een wijziging van de Boswet aan de Tweede Kamer voorgelegd.

De wijziging geeft Provinciale Staten en de Gemeenteraden de bevoegdheid regels te stellen ter bescherming van knotwilgen en knotpopulieren in wegbepantingen en in eenrijge bepantingen langs of op landbouwgrond. Dit o.m. om in de toekomst acties als in de Krimpenerwaard, toen boeren massaal knotwilgen kaptten, te kunnen voorkomen.

Omdat deze bomen de laatste jaren landschappelijk als zeer waardevol worden beschouwd, is al eerder een voorstel tot wijziging van de Boswet ingediend. De thans voorgelegde wijziging wijkt in zoverre van het eerste voorstel af dat de bevoegdheid tot het stellen van regels niet gaat gelden voor opgaande wilgen maar wel voor knotpopulieren die even waardevol voor het landschap worden geacht als knotwilgen

Persbericht Ministerie van Landbouw en Visserij, 23 februari 1982.

Bosbouwvoorlichting SBB, nr. 2, maart 1982, p.29

ZADEN

Uit voorraad kunnen wij u diverse
zaden van bijenplanten
leveren.

Vraag geheel vrijblijvend onze prijslijst aan.

J. JOORDENS' ZAADHANDEL B.V.

Postbus 7823, 5995 ZG KESSEL (L.)

tel. 04762-1888.

AKTIE IN DE regio

MILIEU-BIJENMARKT LEIDEN

Op zaterdag 12 juni wordt door de afdeling Leiden e.o. weer de jaarlijkse milieu-bijenmarkt georganiseerd op het terrein van de Sterrenwacht. Vanaf beide rijkswegen is de route aangegeven. De officiële opening heeft plaats om 10 uur. Ruim 40 deelnemers zorgen van 9 tot 15.30 uur voor elk wat wils op het gebied van natuur, milieu en recreatie. Vanzelfsprekend zullen er vroeg in de morgen weer bijenvolken worden verhandeld, er zijn imkersmaterialen te koop en vanaf 11 uur is er elk uur een demonstratie in de speciale bijenstal, die zo wordt ingericht dat het publiek van zeer dichtbij de handelingen van de imker met de bijen kan gadeslaan, zonder last te hebben van het eventuele natuurlijke protest van de ijverige honinghaalsters. Daarnaast staan er observatiekasten opgesteld. De natuur en het milieu worden verder onder de aandacht van de bezoekers gebracht door de bekende organisaties op dit gebied en door de leerlingen van een aantal basisscholen. Verder zijn er demonstraties van weven, wolspinnen, kantslossen, pottenbakken, boerenschilderen, droogbloemen verwerken enz. Een poppenspeler en muziekgroepen zorgen voor een sfeervolle omlijsting van het geheel. Aan het marktterrein grenst de Hortus Botanicus, die tijdens de markt weer gratis toegankelijk zal zijn, evenals de aangrenzende Clusiustuin met een bijenstal in authentieke vorm.

BIJENSTAL IN "SJLOENS-HEIM"

In de voormalige moestuin en boomgaard van het kasteel Schaloen te Oud-Valkenburg heeft de actieve IVN-afdeling Valkenburg met medewerking van de gemeente Valkenburg-Houthem een unieke heemtuin aangelegd. Het complex is onderverdeeld in 16 belangstellingscentra, zoals de planten en gewassen in en om het cultuurland, de holle wegen, de beken, het boerenerf, de kruidentuin en de mergelgroeve. Vogels en andere dieren zijn daarbij niet vergeten, maar het accent ligt temidden van al die drachtplanten toch wel op de bijen, waarvoor zelfs een fraaie bijenstal werd gebouwd. Geen enkele toerist in het romantische Zuid-Limburg kan daar omheen vinden de enthousiaste IVN-ers en zij nodigen u daarom van harte uit hun creatie te komen bewonderen. Dat kan vanaf 16 mei tot in september op zondag- en woensdagmiddag van 14-17 uur à raison van f 2,- p.p., deskundige uitleg inbegrepen. In groepsverband kan men zelfs elke dag terecht, maar dan wel na tijdige afspraak, schrijft de secretaresse mev. H.J. Crolla-Becker, Th. Dorrenplein 18, 6301 DV Valkenburg, tel. 04406-12727.

NOORDELIJKE BIJEN - EN HONINGMARKT

Dezelfde zaterdag is het in Groningen ook feest en wel voor de afdeling Eelde - Paterswolde, die op de 12e juni van 8 tot 13 uur actief is om haar traditionele markt weer met verve te presenteren. Alleen is maar alleen, dus graag als gewoonlijk wel flink wat belangstelling, want tenslotte sloven de Groningse imkers zich niet voor niets uit. Ze verwachten in elk geval veel vraag naar bijenvolken en vooral kunstzwermen. Speciale attentie wordt gevraagd voor de Honingtentoonstelling, waarvoor honing, was, vlechtwerk e.d. op vrijdag 11 juni van 18 tot 19 uur of eerder volgens afspraak kunnen worden ingeleverd. Alle informatie bij J.T. Smit, tel. 05907 - 2668.

OPEN DAG BIJENSCHANS CORVERSBOSS

Zoals in het vorige Groentje al werd vermeld houdt de afdeling Gooiland in samenwerking met de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten een open dag op zaterdag 26 juni rondom de Bijenschans en het Bezoekerscentrum in het Corversbos aan de Vaartweg te Hilversum. Zeker door de artikelen in de beide laatste Groentjes is het voor imkers en belangstellenden de moeite waard zich eens terdege op de hoogte te stellen van wat dit unieke natuurmonument voor de bijenhobby betekent. Van 10 tot 16 uur kan men er terecht en vanzelfsprekend wordt voor deskundige uitleg gezorgd. Nadere informatie bij het secretariaat: tel. 035 - 43250.

EXPOSITIE OUD BIJENTEELTMATERIAAL

Op de Kinderboerderij Hollywood in Vlaardingen worden op zaterdag 12 juni diverse oude imkersgereedschappen en wat er vroeger zoal nog meer bij de bijenteelt hoorde tentoongesteld. Dit gebeurt tijdens het schaapscheerfeest van 10 tot 16.30 uur. Inlichtingen verstrekt Albert Groenendijk, tel. 010 - 746685.

MEDEDELINGEN

Afd. HAARLEM - 14 mei: Lezing C.E. Jansen „Het handwerk van de imker“; 15 juni: Praat-avond over voorjaarsogst, reizen en Z.B.T.

Hierbij geven wij kennis van het vrij plotseling overlijden op 13 maart van de heer **Frits Zuiderhoff** op de leeftijd van 63 jaar. Een viertal jaren was hij voorzitter van onze afdeling, een functie die hij om gezondheidsredenen moest neerleggen. Ons medeleven gaat uit naar zijn vrouw en kinderen, die wij alle sterkte toewensen met dit verlies.

Bestuur en leden,
afd. Ede

Op 16 maart overleed op 78-jarige leeftijd de heer **Hendrik Versteeg**. Gedurende ongeveer 30 jaar was hij bestuurslid van onze afdeling en organiseerde vele jaren de honingmarkten in Zutphen. Ons medeleven gaat uit naar zijn familie.

Bestuur en leden,
afd. Zutphen.

OUD-H.B. LID J. TIMMERMANS OVERLEDEN

De afdeling Assen geeft hierbij kennis van het overlijden op 9 april van haar oud-voorzitter, oud-Hoofdbestuurslid en Ereid, de heer **J. Timmermans**, op de leeftijd van 86 jaar. De heer Timmermans was reeds meer dan 60 jaar lid. Van 1938 tot 1965 diende hij onze afdeling o.a. als secretaris-penningmeester en voorzitter. Hij was bovendien van 1945 tot 1966 Hoofdbestuurslid van de VBBN voor de groep Drente en verder drager van de gouden medaille van verdienste van onze Vereniging. Mede dank zij de heer Timmermans is de afdeling Assen ook in de moeilijke jaren blijven bestaan. Dat hij enkele jaren geleden wegens ziekte afscheid moest nemen van zijn bijen was voor hem een zware opgave. Tot aan zijn overlijden bleef zijn belangstelling voor de afdeling groot. Met deelneming aan zijn vrouw en kinderen zullen wij hem dan ook met gevoels van rouw en dank blijven herdenken als een zeer bekwaam imker, wiens leven vooral door het wonderde leven der bijen een grote inhoud had gekregen.

Bestuur en leden, afd. Assen.

Bij elke imker voelt Ambrosius zich thuis!

U als imker kent natuurlijk Ambrosius, de schutspatroom van de bijenhouderij. En misschien hebt u wel eens de kans gehad een authentieke Ambrosiuskorf, gemaakt naar het beeld van deze legendarische figuur, te bewonderen. Zo'n korf in miniatuur . . . dat is precies de decoratie die in het huis van de imker past. En reken maar dat die óók geluk brengt! In het juninummer van **HANDWERKEN** ziet u Ambrosius staan, compleet met duidelijke werkbeschrijving. U kunt kiezen uit twee mogelijkheden: Ambrosius in kruissteek, als bijzondere wandversiering, of een Ambrosius van touw, het sprekend evenbeeld van een originele korf. Welke uitvoering u ook kiest, het is een hommage aan uw hobby!

Blijf bij met

maandblad
handwerken

vanaf 14 mei overal los te koop

Wat u nog meer in **HANDWERKEN** juni vindt? Zomers borduren, mode breien voor het hele gezin, een droom van een smockpak voor de baby en **EXTRA VEEL HAKEN** in een handig boekje om mee te nemen op vakantie. **HANDWERKEN** heeft dikwijls van die gratis extraatjes. Alleen al daarom is een abonnement zo praktisch en voordelig. Een goede raad: neem nu een abonnement!

Knipt u liever niet in dit blad? Neem de tekst van de bon dan over op een vel papier, doe dat in een open envelop en verstuur die zoals aangeven.

Ja, ik neem een jaarabonnement op **HANDWERKEN**

Ter verwelcoming krijg ik de eerste 2 nummers à f 4,75 gratis

Ik betaal slechts f 47,50 in plaats van f 57,—

Ik wil Handwerken elke maand ontvangen per post via de bladenman
(hokje aankruisen)

Ik betaal het abonnementsgeld voor 12 nummers per acceptgirokaart en wacht met betalen tot de kaart mij is toegestuurd

naam:	
adres:	nr.:
postcode:	plaats:

Deze bon in een open envelop zonder postzegel opsturen naar:
Handwerken, Antwoordnummer 50209, 2000 VK Haarlem

**vul
snel in
die bon!
met korting**

0048 AAA1

Janneke de Jong - Imkersartikelen
AANBIEDINGEN VOOR DE MAAND MEI

Door onze uitgeslagen prijzen mogen wij deze niet vermelden.

Imkersjack, Bijenkap, Zesramer, Bee
Boy kastdrager, Raampjes-draad RVS.

Zolang de voorraad strekt.

Vraagt onze gratis prijslijst.

Willem v. Hillegaersbergstraat 60, Rotterdam,
telefoon 010 - 22 48 71

Geselecteerde, vroegbroedende, Schiermonnikoog-bevruchte Carnica's. Met 3-raams kastje f 125,-, zonder kastje f 85,-. Bevruchte koninginnen f 50,-. Voor doe-het-zelvers: gratis larfjes.

R. Kakes, Lemmer. Telefoon 05146-2066.

A. Dijkstra, Sloten. Telefoon 05143-275.

ZADEN VAN WILDE PLANTEN. Meer aandacht voor drachtplanten in het openbaar groen! En dan natuurlijk ook voor onze wilde drachtplanten, nu vele soorten zo sterk zijn achteruitgegaan of zelfs verdwenen. Heemparken en natuurlijke plantsoenen zijn van levensbelang. Uitgangsmateriaal? Onze **zadenlijst** bevat dit jaar ruim 500 heemplanten, kruiden, verplanten en drachtplanten met teelaanwijzingen. Ze is te bestellen door f 3.50 te storten op gironummer 4058000 t.n.v. **CRUYDT-HOECK**, **Oude Kijk in 't Jatstraat 17,9712 AE Groningen.**

H.H. IMKERS

Zendt vanaf heden al uw

RUWE RAATWAS . . . .

rechtstreeks of in verenigingsverband
naar . . . .

HONINGZEMERIJ

W. van 't LAND

Barneveld, tel. 03420 - 12607

Desgewenst KUNSTRAAT terug.

* U zult zien wij betalen de hoogste prijs.

BIJENSTAND „DE GRUBBE”

P. L. LAUMEN-WOUTERS, Grijzegrubben 63,
6361 GL Nuth (Limburg).

Kan U alles leveren voor de bijenteelt.
Prijzlijst op aanvraag gratis toegestuurd.

Tel. 04447 - 3183 Nuth; maandag-zaterdag 9-18
uur.

Tel. 045 - 252408 Brunssum; dinsdag-zaterdag
9-18 uur.

Banknr. N.M.B. Brunssum 65.77.13.228.
Gironr. Nuth 4444518.

BIJENMAGAZIJN "DE BIJENKORF" sinds 1897.
85 jaar Bijenteelt, IMKERSART., HONING en SPECIALITEITEN.

ZOMERHONING - vloeibaar (donkergeel) f 5,15, p. kg,
BLOEMENHONING - vloeibaar (goudgeel) f 5,35 p. kg.
Minimum-afname 15 kg. Verder KLAVER-, ACACIA-, LINDE- en BOEKWEITHONING.
Prijswijzigingen voorbehouden. BOUWPAKKETTEN SPAARKASTEN nu EXTRA VOORDELIG.

Magazijn geopend van 8 tot 20 uur, ook op zaterdag.
Alleen op donderdag zijn wij gesloten.
HOEVELAKENSEWEG 144, 3784 WK TER-SCHUUR (bij Amersfoort). Tel 03426-1978. Postrekening 2622.

Tevens kunt U in onze depots terecht nl.:
J. van Breukelen, Dorresteinweg 4, Soest (Utr.)
en J. van Lohuizen, Rijnsburglaan 10, Heerde (Gld.). Tel. 05782-4096.

Bijenstand Fa. H. T. van Dam & Zn., Jubbega (Fr.), tel. 05165 - 13 82 kan U alles leveren voor de Moderne Bijenteelt.

Kunstraat, Bijenwoningen en onderdelen uit eigen werkplaatsen.

Door eigen steeds grotere importen van diverse gereedschappen steeds bij ons de laagste prijzen.

Tevens voor wederverkoop diverse kleuren meubelwas en honing van de fijnste kwaliteiten. Vraagt onze prijscourant van materialen en/of meubelwas en honing even aan. Wij zenden U die gaarne gratis toe.

Wij komen weer op de te houden Bijenmarkten.

Stuifmeel-pollen

1e kwaliteit - nieuwe oogst

1 kg f 25,- - 12.5 kg f 18,-/kg - 50 kg f 16.65/kg

Honing in 25 kg verpakking

zomerhoning f 4,95/kg, linde f 5,50, fruitbloesem f 5,30,
acacia f 6,50, boekweit f 5,30, klaver f 6,40, koolzaad f 6,40, heide f 14,50.

Honingbonbons: f 6,75/kg - zakjes á 100 gr f 0,80

Koninginnegelei: 100% puur, 50 gr f 47,50

alle prijzen zijn excl. B.T.W. - Franco huis boven f 300,-

verdeelcentrum
voor imkerijproducten

- onverhitte honing uit Nederland Frankrijk en andere landen
- bijenwaskaarsen
- bijenwas lont
- mede (honingdrank)
- honingkoek
- honingzeep
- honingcreme
- honingshampoo
- propolis
- bijenboenwas
- gelée royale, stuifmeel

de Rit

Honingzemerij • Kaarsentrekkerij
Zaalen - Tel. 03448 - 1653

ROESTVRIJ STAAL OOK VOOR SLINGERS IDEEAAL !

Het **BIJENHUIS** geeft bovendien op het drijfwerk van al zijn
slingers twee jaar garantie

en op de electromotoren voor slingers één jaar garantie

NIEUW: HONINGFILTER vervaardigd van monodur-filtergaas,
past zonder meer op elk aftapvat
Hiermee is honingzeven een fluitje van een cent

ook NIEUW HONINGGETIKETTEN met soortnaam o.a. Nederlandse
koolzaad-, zomer-, linde-, klaver- en heidehoning

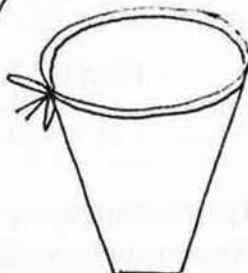
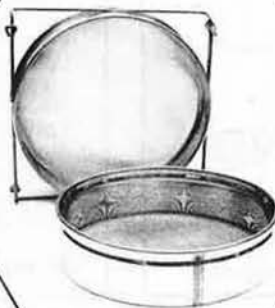
**IN ONZE ETALAGE IS EEN EENMALIGE EXPOSITIE VAN
MINIATUUR-KORFVLECHTWERK TE ZIEN!**

vervaardigd door de heer v. Amersfoort uit Loenen

DIT MAG U EIGENLIJK NIET MISSEN

BIJENHUIS - WAGENINGEN

Adres: Grintweg 273
6704 AP Wageningen
Tel. 08370-22733

Openingstijden:
dinsdag t/m vrijdag 9 - 18 uur
zaterdag 9 - 13 uur
maandag gesloten